Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ЕРА, 23 ИЮНЬ, 1988 ШУ. ★ № 75 (7578). ★ Мах 3 кеп.

Яхъа дневник

●

ЛаьрхIар кхоачашду

Грозненски района коа тIара оалхазараш леладеча предприятешта юкъе хьалхалаттарех я «Майская» яха фабрика. Массехк шу да шийна хьалхашка латтача декхарех цун коллектив лоархIаеш хьайоагIа. ДIадаха шу аттачарех хиннадеце а, тIеххкоачашъяьяр цо дулх даккхарен фуаш гулдарен планаш.

Ер шу дIадолалуш, кхы а доккхагIдола декхараш тIанийцар фабрика болхлоша. XIX Ерригсоюзни партийни конференци хьаеллача деношка хьалхарча ах шера планаш кхоачашъе дош делар цар.

Хьинаре къахьегаш дIадоладир шу. Фабрикера арайоала продукци дика а наха сиха дIаэцаш а яр. Цо аьттув белар предприяте болхлошта морально - материально поощрени яра гIулакх тоаде, коллектива уйла паччахьалкхен планаш кхоачашъяра тIаерзае. Фу дар цох хьахиннар? Укх бетта хьалхара декада чакхйоалача дийнахьа фабрика коллективо рапорт делар, ше хьалхарча ах шера планех лоархIаяьй, аьнна. План 120 тонн йолаш паччахьалкхенга декхад 123 тонн диетически дулх. ТIеххкоачашъяьй фуаш гулдара задани а.

— Цхьабакъда, цу толамах кхоачамбаь Iе лаьрхIа дац тхо, — йоах фабрика партийни организаце секретара Кадыров Iаьлас. — Партконференци хьаеллача деношка шийтталагIча пятилетка хьалхарча кхаь шера планаш кхоачашъе дош деннад тха коллективо. Из дара еррига таронаш йолаш я.

ХIаьта лаьрхIар чакхдаккха шийн низ кхоачаргболга хьагойташ къахьегаш я фабрика коллектив. ДикагIбарий цIераш яха лов тхона. Уж ба оалхазараш леладераш Булатова Сосата, Абдулхалимова Альмат, Ривтий Лина, кIоригаш хьалкхееча цеха начальник Азерцоев Висхан, дуккха а кхыбараш.

Деша дай бац

Кастта чакхбаргба шийтталагIча пятилетка кхоалагIча шера хьалхара ялх бутт. ШоллагIйолча коллективана лоархIаме ха я из, хIана аьлча, цар результаташа къаьгга хьахьокхаргда, мишта дIадоладаьд шу, фу карагIдаьннад, динза фу дисад.

Новкъа дале а, хьалха шоаш даьхача доазонаш тIара юхаяьннарашта юкъе нийсъеннай Сунженски района XX партсъезда цIерагIча колхоза № 5 йолча шурий - товарни ферма коллектив. Ераш я из иштта долга хьахьокха цифраш. ПланагIа йолчул 21 тонн кIезигагIа шура ехкай цо паччахьалкхенга. Цул совгIа лаьгIлуш а йоагIа из. Масала, тIеххьарча кIирагIа 365 килограмм кIезигагIа яр яьккха шура.

Укх шера 470 тонн шура йохка дош деннадар ферма коллективо. ХIанзалца ехкар 187 тонн мара яц, е 39,8 процент. ХьагучогIа беррига низ тIабахнийта къа ца хьеге, нийсдалийта тIехьадисар дIадаккха могаргдац царна.

КПСС XIX ЕРРИГСОЮЗНИ КОНФЕРЕНЦЕНА НАКЪАДОЛХАШ

Доакъар кийчдар — бехктокхаме гIулакх

Грозненски района Ленина цIерагIча колхозе боккха теркам тIабохийт ханнахьа а дика а доакъар кийчдара гIулакх чакхдаккхара. Къаьстта белгалвоал из болх беча къона механизатор Алиев Байта. Шийн дийнахьара нормаш 130 — 150 процент кхоачашъю цо. Иштта хьинаре къахьегаш ба из чувоагIача звеноцара кхыбола доакъар кийчдераш а.

СУРТА ТIА: Б. Алиев.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

ЛЮЦЕРНА КХАШКАРА БЕРКАТ

Дикача хьокхамашца накъаболх XIX Ерригсоюзни партийни конференцена Урус-Мартановски района «Горец» совхоза къахьегамхой. Масала, ах шера план 760 тонн йолаш, хIанзле 780 тонн шура дIаеннай цар паччахьалкхенна. ХIаьта июль хьатIакхоачаш кхы а 15 тонн дIаяла дага а ба. Хьаьнала къахьег дулха хьайбаш кхоабачар а. Цар, масала, 20 июнь хьатIакхоачаш 50 процент тIеххкоачашйир паччахьалкхенна дулх дIадалара ялх бетта план.

Уж толамаш даха доккхагIа новкъостал даьраш ба дояркаш Ленина орден лелаеш йола коммунист Умхаджаева Малика, Багаева Лида, Хатуева ЗулпаI, кхыбараш.

Декхарех иштта дика лоархIабеш къахьега цар вIаштIехьдоал кхаш леладараша соахка хьайбаш Iаигара дахара кхоачам боллаш доакъар Iалашдаь хиларо.

Йоачан йоацаш ди эттача хIара сахьатах ма хулла дукхагIа пайда эца гIерташ къахьег цар укх шера а. Са тессача денз боад къовлабаллалца болх бу доакъар Iалашдераша.

— Укх шера план 21 центнер доакъара единица йолаш, хIара хьайбана лаьрхIа 24 центнер доакъара единица Iалашъе социалистически декхар тIаийцад тха боахама кхаш леладечар, — йоах совхоза директора Мусаев Iадрахьмана. — ЛаьрхIар чакхдаккхара дика таронаш а я. Геттара дика хьийкъай тха люцерна. Масала, хий тохача хIара гектара тIара 300 центнерга кхоачаш моша доакъар доал, хIаьта из тохаш доацачара — 200 центнер гаргга. ХIаьта план 120 центнер мара яц. Тхо раьза долаш геттара дика дегIабоагIаш ба горохаца цхьана 170 гектара тIа дIабийна кен а 150 гектар хьажкIаш а.

Кхаш леладеш кхо бригада я цу боахаме. Царех хIараяр я доакъар Iалашдеш. Из болх мишта лел хьажа безам болаш Юсупов Бауде кулгалдеча бригаде хилар тхо. Цига вар совхова керттера зоотехник Хажгиреев Хаси а.

ТIатеIIа люцерна чуэцаш боахкар механизатораш. ТIехкарашка кхаччалца лакха тIаяьнна из хьокхаш ши агрегат лелар. ЦIена бора цар шоай болх. Кхаь сантиметрал лакхагIа яцар уж чакхъяьнача юса люцерна юхьигаш. Пхе минутал совгIа ха йоаяцар мошача доакъарца трактора тIехьатессача лафет хьалйизара. Царех хIараяр яр шин метрга кхоачаш лакха оагIонаш а йолаш. Етта яьлча, тараза тIа йоаккх лафет.

— ПодрядагIа болх беш я тха бригада, — дувц цо. — Цудухьа доакъара учет яра къаьстта теркам тIабохийт. Кийчдаьча доакъарга хьежжа хургда механизаторий алапеш. Цудухьа из ма хулла цIенагIа чуэцара, дIахьоча хана новкъа доа ца дара йоакхо ю хIаране.

— Укх бригаде 320 гектара тIа я люцерна, — йоах Х. Хажгиреева. — Вешта совхозе еррига а — 700 гектара тIа. Цунах 400 гектар совгIа яр хьекхай хIанзле. Цигара баьннача хьувкъамах еллай план 2000 тонн йолаш, 1800 тонн сенаж, кийчъяьй 150 тонн йол. ХIаьта оаха из тайпа доакъар 1100 тонн, сенаж кхо эзар тонн, силос 9 эзар тонн Iалашье лаьрхIад. Дагалаьцар кхоачашде вIаштIехьдаргхиларах со шек а яц.

ДелкъийгIа паргIатта Iохайша хIама ая йиш хургйолаш механизатораашта яь кхоале яр кхай йисте. Цига хьалтеха «Молния» йоаллар. Буц хьокхаш боахка Тасуев Iадрахьман, Янгулбаев Шахид, кхай тIара ферме, сенаж йоллача моша доакъар дIакхухьаш бола Саaeв Хьасан, Баймурадов СайдIали, Бетелгиреев СайдIали дикача белхаца даькъала бувцаш язъяь яр из.

ПодрядагIа болх беш бале а, доакъар Iалашдерий балхацара безам кхы тIа а алсамбаккхара лаьрхIа мероприятеш вIаштIехьъяьхай совхоза кулгалхоша. Масала, бригадашта юкъе яьржача яхье хьалхара моттиг яьккхачоа 300 сом, хIаьта шоллагIа — 200 сом премиi лургйолаш. Цул совгIа, план тIеххкоачашйича доакъар Iалашдеча дакъа лоацача хIаранена цхьацца тонн йол яла лаьрхIад.

Яхье хьалха хIанзчоа Юсупов Бауде кулгалду бригада я.

М. ХАМАТХАНОВ.

КУЛГАЛХОЙ ДЕШАШ БА

Республика партийно-боахама актива семинара болх чакхбаьлар. «Мохк социально - экономически дегIакхувлилга сихдара — КПСС стратегически никъ» яха курс Iомаеш партийни, советски, боахамий кулгалхоша шоай политически экономическин знанеш лакхъяьй, доалдара керда методаш Iомаяьй.

Кулгалдеча кадрашта политически, экономически дешар хьехара системе чакхдаьннача дешара шера белгалонаш а хинна дIаэттар КПСС ЦК январски, июньски (1987 ш.), февральски (1988 ш.) Пленумий документаш, парте XXVII съезда материалаш кIоарга, массе а оагIорахьара Iомаяр.

ДешабагIараштa хьалхашка къамаьлаш дир Нохч-ГIалгIай госуниверситета, Грозненски мехкдаьтта института керттерча Iилманхоша, хьехархоша И. Р. Лоова, И. О. Кацена, С. Е. Изюмскаяс, О. А.-А. Саламова, Г. М. Овчарова. Кердача боахама формашка довлалга кхоачашдеш практически даьчох дийцар «Грозенефть» объединене, «Промавтоматика» НПО, «Грознефтехим» кулгалхоша Р. М. Хачатурова, А. А. Опришкос, С. Н. Хаджиева.

Семинаре дешабагIараш экономика доалдара системана кардинально перестройка яра проблемашка, хозрасчета, самоокупаемоста, самофинансироване хьалашка къахьегам вIаштIехьбаккхара, планировани яра, алапи далара кердача формашка довлара кIийленашка хьежар, перестройка процесс идеологически Iалашъяра дешаш Iомадир.

Партийно - боахама актива республикански семинара дешар итогови конференци а яь чакхдаьлар. Перестройка дIахо кIоаргъяра, мохк социально - экономически дегIакхувлилга сихдара, демократеи гласностеи, перестройка социальни аспекташ шеръяра, цун организационни а партийно - политически а Iалашо яра хьакъехьарча керттерча дешаех къамаьл дир Урус-Мартановски райисполкома председатела И. Т. Сотникова, республика Министрий Совета председатела заместитела Т. У. Махмудхаджиевас, социальни Iалашон министра П. Д. Лопатина, КПСС Советски райкома хьалхарча секретара Л. Д. Дзейтовас, иштта кхычар.

Партийно - боахама актива республикански семинара 1987 — 1988 дешара шера бялха итогаш йир КПСС Нохч-ГIалгIай обкома шоллагIча секретара, экономически Iилмай кандидата Д. Г. Завгаева.

ХАННАХЬА А ЦIЕНА А ЧУЭЦА ЯЛАТ

КПСС обкоме хинна совещани

Дукха ха йоацаш а тIехьа бIарг белабеш дар гурахьа дийна, бIаьсти дув ялаташ. Иштта дика уж хьалкхедара дукха къахьийгад республика ахархоша.

Бакъда, деррига а дац ахархочох шийх тийша, ха дика е во оттарах тийша а да. Иштта хиннад из хIанз а: укх деношка хиннача дуIо, цул тIехьагIа техха дийллхача догIаша дукха доходир кхаш. ХIама ца эшшаш кхай тIара беррига мукх Iобиллаб. Дуккхача моттигашка кегадаь вIашагIъэдаьд кIа. Лаьтта йожаяьй горох...

Чоалхане, геттара чоалхане эттай укх шера кIи-марса ха. ХIаьта фуд из деррига эшадара духьалъоттаде? Иштта кхаш дохадаь доллаше а мишта ший ханнахьеи дикеи чуэцаргда ялат? Уж дешаш дар КПСС обкоме 18 июне хиннача совещане теркама юкъмоттиге лаьттараш. Цун балха юкъе дакъа лоацаш хилар парте обкома отделий заведующеш, цхьайолча министерствайи ведомствайи, респотребсоюза кулгалхой, НГIАССР Госагропрома специалисташ, парте горкомийи райкомийи секретараш, юртбоахама отделий заведующеш, районни агропромышленни объединеней кулгалхой, профсоюзни комсомольски болхлой.

Совещани хьайийллар КПСС обкома шоллагIча секретара Д. Г. Завгаева.

БIарчча хьанийцача республикеи моттигашкеи этта хьал дувцаш къамаьл дир НГIАССР Госагропрома председатела хьалхарча заместитела, министра М. А. Арбиева, республика Госагропрома председатела заместителаша В. В. Попова, А. Г. Галича, химизаце отдела начальника Ю. В. Сухорукова, КПСС Грозненски райкома, КПСС Шелковской райкома юртбоахама отделий заведующеша М. Х. Демильханова, С. М. Салимгиреева, кхычар. Иштта эттача хьале эгтара боккхагIа лоархIам болаш да ялат чуэца техника, транспорт, ялат цIенду машинаш кийчъяр, наьха къахьегам вIаштIехьбаккхар, яхаш белгалдоахар къамаьлаш даьраша. Цу тIехь хIанзле а дукха хIама даьд. бакъда, деррига даь даккхара гаьна да гIулакх. Грозненски районе 7 комбайн тоаянза я, Наурски — 5, МагIалбика — 4 комбайн. Болх бара кийчъяьяц 37 жатка, хIаьта техника хIара дийнахьа кхай тIа хила ма езий!

Цхьадолча боахамашка кийчдаьдац таразаш. Ялат чуэца дукха агрегаташ я аккумуляторааш йоацаш. Сварочни балхаш дара кислород, карбамид, электродаш тоъаш дац. Уж дерригаш а кIезига хIамаш да. Бакъда уж ца хилча комбайнаш дин бийсеи йоаккхаш сеца-м латтаргья. Иштта техника сецача ялат довра кхерам ба.

Кхай тIа дежа ялат чуэцалургдац стеблеподъемникаш йоацаш. ХIанзарчоа уж дерригача боахамашка я. Стеблеподъемникаш хIара колхозни, совхозни мастерске хьаюлургйолаш я. Бакъда цхьайолча моттигашка сухал бац, ялат чуэца ха ена хьаэтта яле а.

Къамаьлаш даьраша дувцар транспорт — мухь кхуха автомобилаш кийчъяьй, тракторни прицепаш тоъаш я, яхаш. Дош латт скаташца уж Iалашъярах. Госагропромо, цун йоагIаш йолча службаша хьал тоадара тIехьа а ца тетташ гIулакхаш де деза.

Совещане дакъа лоацаш хиннача наха къаьстта теркам тIабахийтар баьцовгIашта хула лазараци зенне йола са доалла хIамаши дIаяхара. ДогIаш делхаро ебаю уж. ХIара кхайга чIоаггIа хьажа деза, из фитосанитарни хьал тIа оттаде а цунна йоагIаш йола обработка е а еза. ЦIенхаштта тIахьожам лоаттабе беза дIадув фу кхедеча участкашта. Уж ханнахьа чуэцарал совгIа, фу цIендаь, докъадаь, амбарашка дIаоттадаь хила деза.

Совещане итогаш еш Д. Г. Завгаева аьлар, хIанз эттача чоалханеча хьале еррига йолаш йола техника кийча хилийта еза. ТIаккха мара ялат ший ханнахьа чуэцалургдац, ца а дойташ. Болх дика бара къаьстта теркам тIабахийта беза. Кхай тIа цхьаккха квадратни метр, цхьаккха ка ца буташ чуийца даккха деза ялат. Бакъдараша хьахьокх ялат чуэца техника кхоачамболлаш кийчъянза хилар, цхьабараша доккхий хабараш дувце а. Ялат бокъонца дика чуийца даккха йиш яц йолаш йолча жаткехи комбайнехи бизза а дика а пайда ийцача мара, цар сабелгало мел йолча хана болх бе беза.

Наха хIанзе а дIайовзийта еза социалистически яхьа условеш. Эггара хьалха теркам тIабахийта беза ялат дика чуэцара, аьрда ялат дукха-кIезига хилара.

Укх деношка дуккхача боахамашка вIашагIъехк ялат чуэцаргдолча нахах латта партийни группаш, халкъа тIахьожама посташ. Ялат ший ханнахьа а дика а чуэцара партийни влияни яра нийса никъ ба из.

ДIахо нов. Завгаева дийцар ялата заготовкай декхараш, ялат хьатташка хьаIойташ, талхийта йиш яц. Из элеваторашка дIадахьа деза вIалла хье а ца долийташ. КIа маьхе, чIоагIача сортах долаш, хьоар дика даргдолаш хургдолаш паччахьалкхенна дIалургдола долла хIама де деза.

Дас санна йоакхо еш цIенде а докъаде а деза дIадув фу. ХIара колхозо, совхозо шоай сийлен декхар лархIа деза шоашта кхоачамхиллал шоай амбарашка дIадув фу чудохкарах.

ТIагIертта болх бе безаш я ялат дIачуэцача пунктий коллективаш. Ялат дахьаш ена машин ца йоассаеш латтаргйоацаш, ялат бокъонца цIендаь чакхдоаккхаргдолаш, дизза лорадергдолаш гIулакх де деза.

Ялат деррига а дизза а чуийца даккхар кхай тIа болх беча нахах тийша да. Царна къахьегеи салаIеи дика хьалаш хилийтар районии юххьанцарчеи парторганизацей, царна гIулакх деча сферай теркама юкъмоттиге хила деза. Кхай тIа торговли, бытовой гIулакхаш, медицински новкъостал хила деза, цига бодаш хила беза творчески коллективай агитбригадий керттера никъ.

Дувца ца дезаш лоархIаме гIулакх да ка бола ялат чуэцара кийча хила дезилга. Бакъда диццалийта йиш яц, белгалдаьккхар Д. Г. Завгаева, бIаьсти йийнача технически культураштa дешдола гIулакх а. ХIаьтта цхьайолча моттигашкара из гIулакх мел далийтарах дола хоамаш ух: Масала, «Гудермесский» совхозе 30 гектара тIара свеклаш оасаро хьалйинкъа я. Иштта моттигаш я Наурски района «Россия» яхача колхозе, Ножай-Юрта района цхьадолча боахамашка.

ТIатеIIа кийчде деза доакъараш. ХIанз дIадахача шерашка хинначул дикагIа вIаштIехьдаьккха кийчду доакъар. Тахан соахка укх ханачул шозза дукхагIа кийчдаьд из. Бакъда, сатийна Iе бахьан-м дац. Дукха да де деза балхаш. Къаьстта теркам тIабахийта беза кийчдеш дола доакъараш дика хилийтара. ВIалла мегаргдолаш дац силос йоллача, йол кийчъеча цхьадолча боахамашка, масала, «Кулар инский», «Дружба», «Шалинский» совхозашка прогрессивни методех пайда ца эцаш хилар. Бакъда, вентировани яц, вIашка тоIаяц, маьлхаръяхийтац. Силос йоллача хана консерванташ юкъеахийтац.

Деррига советски халкъ а санна, Нохч-ГIалгIайчен агропромышленни комплекса къахьегамхой XIX Ерригсоюзни парткоференцена ма боагIара накъабаха кийчлу. Дуккхача боахамаша кхоачашдаьд коммунистий форума сийна шоаш дIанийца декхараш. Бакъда цу е вокх хьокхама хьакъехьа план кхоачаш ца еш йисар кхерам ба. ЦIаькха а кхы цIаькха а хьажа деза цун фу бахьан да, из дIадаккха а деза. Республика агропрома ерригача предприятей декхар — хьалхарча ах шера план йизза кхоачашъяр, къахьегача толамаш даьха XIX Ерригсоюзни партконференцена накъаяхар, бIарчча хьанийцача пятилетка кхоалагIча шера план кхоачашъяра чIоагIа кIийле кийчъяр.

Совещане балха юкъе дакъа лаьцар КПСС обкома секретара С. М. Бекова, НГIАССР Совмина председатела заместитела, республика Госагропрома председатела А. И. Ворошкина, ВЛКСМ обкома хьалхарча секретара Л. А. Касаева.

Делегаташца хинна вIашагIкхетараш

Нохч - ГIалгIай педагогически института актови зале XIX Ерригсоюзни партконференце делегаташца — КПСС Нохч - ГIалгIай обкома хьалхарча секретараца В. К. Фотеевца, Грозненски района Долински юкъерча школа директораца М. Э. Мусаевца студентийи хьехархойи вIашагIкхетар хилар.

ВIашагIкхетар долча хана шийга даьча хаттарашта жоп луш В. К. Фотеева гулбенначарна дийцар, областной партийни организаце экономике, социально-культурни сфере перестройка яра хьакъехьа беча балхах, къаьстта лакхехьарча школа проблемаштеи декхараштеи теркам тIаэзар.

Республика вузаштеи школаштеи юкъера бувзамаш шерде, студенташ Iомабареи царна кхетам балареи система эргаяккха эшаш хиларах дийцар вIашагIкхетаре М. Э. Мусаевс. Халкъа дешара лаьрхIа лакха говзал йола кадраш кийчъяра проблема, аьлар цо, республике чIоагIа ира латт. Вузаш чакхъяьхараш дешара дисциплинаш хьехара методика эсала ховш хул, дукхагIйолча хана царна дешархой а, цар дай-наной а оамалаш йовзац. Цу гIулакхаша къаьстта халонаш духьала нийсйолийт, къонача хьехархой шоай низех бола тешам боабу.

ВIашагIкхетаре къамаьлаш даьча индустриально-педагогически факультета декана, технически Iилмай кандидата Р. У. Гойтемирова, физвоспитане факультета декана, медицински Iилмай кандидата З. М. Маршане, философеи Iилман коммунизман кафедра заведующе, философски Iилмай кандидата Г. Я. Голева, философеи Iилман коммунизман кафедра воккхагIволча хьехархочо, философски Iилмай кандидата В. Ю. Гадаева, иштта кхычар партконференце делегаташка наказ делар — лакхехьарча школа проблемашта дукхагIа теркам тIаахийта, дерригача низашца къовсам лоаттабе республике перестройка яра тIехьа.

* * *

Дукха нах гулбеннабар трамвайно - троллейбусни управлене клубе. Укхаза XIX Ерригсоюзни партийни конференце делегатаца, Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председателца Х. Х. Боковца вIашагIкхетар хилар.

Цунах гуччахьара, цхьайолча хана цIенхаштта ира перестройка наьхъех, кхелех дола къамаьл хилар.

Гулбеннараштa хьалхашка къамаьл деш Х. Х. Бокова аьлар, областной партийни организацегара делегаташ кийча ба перестройкана тIехьа болча, цунна болх беча республика болхлой класса, ахархой, интелигенце низаш вIашагIкхетарах бола хоам конференцега бе. Цунца цхьана, цо белгалдаьккхар, экономическии социальнии сферашка хувцамаш хеттача беса сиха ца хулилга. Ледара дегIаух промышленни производства боарамаш, юрта боахам тIехьабусаш хиларах республика кхачан товараштца Iалашъяра дош къоастадаьдац. Вешта аьлча, социальни хьал тоадара, правови нормаш чIоагIъяра хьакъехьара болх хIанз дIаболабеш мара бац. ХIанз а тIехьа юкъера дIадаьккхадац сеца лаьттача ханех юхедиса спекуляци, тунеядство, халкъа юкъара рузкъа дош ца хеташ доадар, лечкъадар санна дола ийрча гIулакхаш. Тахан областной партийни организаце къаьстта теркам тIаухийт уж тIехьа тетта йиш йоаца декхараш кхоачашдара, цу гIулакха цо деррига унахцIена общественни низаш вIашагIтох.

Х. Х. Бокова ше къамаьл деш къаьстта теркам тIаэзар экономически, социальни, духовни вахарерча Советий лоархIама. XIX Ерригсоюзни партийни конференцена йолча КПСС ЦК Тезисаш тIа уж дешаш доагIача тайпара хьахьекхад, хIаьта уж конференце къоастадергда.

ВIашагIкхетара доакъашхоша делегатага дукха хаттараш дир. Царна юкъе хоттаденнача къамаьле Х. Х. Бокова царна жоп делар, иштта административно-управленчески аппарат кIезигъеш дечох, къахьеганза йоахача доходашца къовсам лоаттабара белгалдаьхача а кхоачашдеча а де дезрех, берригача боарамашка дисциплина а бехктокхам а чIоагIбеча партийно-советски органаша ловча халонех дийцар.

Болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхерча наьха цIерагIа къамаьл даьча ТТУ къахьегама коллектива совета председатела М. Д. Андросовс республике Лакхехьарча Совета Президиумен НГIАССР Министрий Советен балха цхьайола критически замечанеш йир. М. Д. Андросовс иштта XIX Ерригсоюзни конференцега йола предложени елар.

* * *

Х. Х. Бокови Ерригсоюзни партийни конференце делегат «Оргтехника» производственни объединене генеральни директор А. А. Мкртичани «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни завода коллективаца вIашагIкхийтта хилар.

ин. Н. Н. Головченкона, С. М. Добриевна, А. А. Керимовна «Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни лор» яха сийлен цIи яларах дола

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

Указ

УнахцIено лораяра даькъе доккхий гIулакхаш карагIдувларахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи «Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни лор» яха сийлен цIи лойла унахцIено лораечара болхлошта:

Головченко Нина Николаевнана — республикански больница физиотерапевтически отделене заведующена.

Добриев Мухьамада Султана — гор. Грозперча № 1 йолча поликлиника керттерча лора заместитела.

Керимов Арби Алхазуровича — Надтеречни районера № 2 йолча Гвардейски районни больница керттерча лора.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный,
1988 шера 22 июне.

XIX КПСС Еррнгсоюзни конференцена накъдолхаш

КЕРДА МУЛАШ ДОАХАШ

Социалистически яхьа оагIув

ХАЛКЪА—ДУКХАГIА ТОВАРАШ

Экономически обзор

Ди тIехь дукхагIа ярж XIX Еррнгсоюзни партийни конференцена ма боагIара накъабахара йола къахьегама яхь. Перестройка пха чIоагIагIа бетталу. Из бакъду дуккхача къахьегама коллективаша пхе бетта план кхоачашъеш даьхача толамаша.

Пхе бетта итогаша хьахьокхачогIа, план кхоачашъеча холуш дакъа лоац мехкдаьттахоша, химикаша, машинашъераша, яйтачен кхачани промышленноста болхлоша.

ДIадахача шера январь-май бетташка хинначул тIакхийтар 2,1 процент промышленни продукци.

Дика мах бе боагIаш я чурча таронех яхетаме, дас санна, эффективни пайда эца ховш йола коллективаш.

Договорни декхараш кхоачаш а даьд. ДIадахача шера цу хана хинначул эгара дукхагIа продукци тIа а кхетийтай «Оргтехника», «Спецнефтехиммаш» объединеней, «Промавтоматика» опытни завода, электроремонтни завода, производственни швейни объединене, медицински инструментий Гудермесски завода, Грозненски шурий комбината коллективашка.

Республика мехкдаьттахоша планал тIех Даьхенна деннад 46 эзар тонн мехкдаьттеи 59 миллион кубически метр газн.

Бензин, этилови синтетически спирт, ацетон, фенол, доагаду мазут даккхара, сборни аьшкбетона изделеш арахецара, гIулакхага йода хьу араяккхара пхе бетта план кхоачашъяьй.

Дуккхача дикагIйолча коллективай опыто хьахьокх хIара производственни коллективага продукци дукхагIа арахецара йоккхий таронаши кхоачамаши долга. ТIехьаюсача предприятей кулгалхой, специалистий, беррнгача болхлой керттера декхар да ма хулла сихагIа царех пайда эца болабалар.

ХIаьта итогаша гойтачогIа, республике кIезига яц тIехьаюса, цхьадолча хьокхамий хьакъехьа план кхоачаш ца ю предприятеш. ХIанзарча хано дIадехарашка хьежжа болх эргабаккхац дуккхача коллективашка.

БIарчча хьайищача республика промышленносто укх шера январе—мае пачхьалкхен заказашка а потребителашцарча договорий кIийлен тIарча духхьаларча бувзамашка а хьежжа продукци оттаяра договорни декхараш 97,1 процент мара кхоачашданзар, соахка цу хана 98,0 процент кхоачашдаьча метта. Договорни декхараш кхоачаш ца деш йинсар 19,7 процент хула объединенеши предприятеши, 23,3 миллион сома маьха продукци дIаяланзар цар.

Из хилар цхьайолча объединенейи предприятейи балха тIа кхоачамбоацараш хилар бахьан долаш.

Масала, «Грознефтеоргсинтез» объединене пхе бетта тIайнсар 13,4 миллион сома маьха продукци, «Пищемаш» завода — цхьа миллион сома, биохимически завода — 969 эзар сома, «Красный молот» завода — 939 эзар сома, Ассински консервни завода — 2,3 миллион сома маьха.

Пхе бетта итогегIа планагIа йогIачох хьа ца еш йинсар 350 тонн полиэтилен, синтетически дубитель — 94 тонн, кхачан промышленноста йола оборудованиии цунна эша запасной оатхалаши — 1,5 миллион сома маьха, механизированни гIишлон-монтажни инструменташ — 26 эзар, мехкдаьтта аппаратура — 310 эзар сома маьха, тракторни прицепаш — 400, гIишлош ю кирпишкаш — 11,1 миллион.

ХIаман кхом бар, хьурматдар, даь санна царца гIулакх хилар. Уж дешаш тахан вай экономически лексиконе гIордаьнна да, цар хIара дийнахьарча вай вахаре чIоагIа моттиг дIалаьцай. Цар йоакхо ца еш, бийдал, доагор, кхыдар кIезигагIа дIадахийта ца гIерташ предприяти, гIишлош ю а кхыйола а организаци нийслой тамаш я. 1988 шера хьалхарча квартале рузкъан кхом беча холуш толамаш даьхад республика предприятешеи организацешеи: кхояьй 1,3 эзар тонн аьшка прокат, 2,7 эзар тонн цемент, 1,6 эзар тонн дизельни доагор, 0,6 эзар тонн автобензин, 0,5 эзар кубически метр хьун материалаш.

Из иштта дале а, продукце хIара единицага дIадодар лархIа ца ховш хила йиш яц хозрасчет.

Цхьайолча промышленни предприятешка хьалха а санна, кхо ца еш дIаухийт материальнии доагора-энергетическии ресурсаш, доал дац, из бахьан долаш продукци хьаярга дIадодар дукхагIа хул, доагора-энергетически ресурсаш йоагIачул дукхагIа дIайохийт.

1988 шера хьалхарча квартале доагIачул тIех дIадахийтад «Грозэнерго» РЭУ — 1277 тонн котельни доагор, «Чечингушстройматериалы» яхача производственни объединене 332 эзар киловатт-сахьат электрически энерги, иштта кхычар а.

Халкъа вахара боарам лакхбеча эгара боккхагIа лоархIам болаш да потребление структура боарам лакхбар а из эргаяьккха тоаяр а, баха нах кхачан продукташцеи промышленни товарашцеи Iалашбар.

Халкъа эша товараш хьадара гIулакх укх шера дIабахача пхе бетта кIезиг-дукха тоаденнад. Укх шера пхе шера халкъа эша товараш (алкогольни малараш доацаш) 200,2 миллион сома маьха хьадир.

Уж товараш арахецара пхе шера план 105 процент кхоачашйир, дIадахача шера хийцачул 17 процент дукхагIа арахийцар уж.

ДукхагIйолча промышленни предприятешеи объединенешеи халкъа эша товараш арахеца оттаяь планаш кхоачаши тIехкхоачашийой а, массанахьа а йоагIаш йола терко йиц баха нах товарашца Iалашбара, товарашцеи деча гIулакхашцеи баха нах Iалашбара эша таронаш ледара хьа а лех, юкъе а йоалаю. Дуккхача промышленни предприятешеи объединенешеи йоагIача ассортиментах йола план кхоачашъянзар. Укх тIехьарча хана холуш да дарегIча ассортимента товараш арахецалга юхатеттеи безагIболча маьха изделеш дукхагIа арахецеи гIерталга.

Халкъа эша товараш арахецара планащ массехк шера вIаштта кхоачашъяц: «Красный молот», «Пищемаш», Радиотехнически заводаша, культура Министерства ремпромкомбината, «Чечингушстройматериалы» яхача производственни объединене.

Объединенештеи предприятештеи оттаяьча заданел кIезигагIа январь—май бетташка арахийцар: мебель 449 эзар сома маьха, тийга хIамаш — 78 эзар сома, электротовараш — 60 эзар сома маьха, хьайбай даьтта 6 тонн.

Халкъа эша товараш хьадеча тIехь-тIехьа дукхагIа дIайохийт моттигера бийдал, производства отходаш. 1988 шера хьалхарча квартале моттигерча промышленноста министерства предприятешка моттигерча бийдалахи отходехи хьайир планагIа 2,5 миллион сома маьха мара е ца йоагIача 6,6 миллион сома маьха продукци, цох моттигерча бийдалах 5,6 миллион сома маьха, планагIа 1,5 миллион сома маьха мара хьае ца езача.

СССР пачхаьалкхен предприятех долча Закона тIа яздаьд къахьегама коллективай керттерчарех цхьа декхар геттара дикача товарашца уж эшараш Iалашбар да, аьнна.

Продукце дикал лакхъяр цIаккха а ца хиннача тайпара ира латт тахан. Дуккха изделеш таханарча хано дIадехараша, общества лакхденнача хьашташа ма яххара яц.

Республика дуккхача коллективашка дукха болх бу уж дикагIа хилийтара тIехь. Из иштта доллаше, во хьабу кога гIирс, тийга а трикотажни а хIамаш, маьхк а хьоарах яь хIамаш а, сокаш, минеральни хиш.

ГОСТ-ахи технически ма боагIара боацаш кога гIирс, тийгаи трикотажнии хIамаш, консерваш, минеральни хий дахьийтарах рекламацеш яьхкар Грозненски кога гIирса фабрикага, производственни швейни объединенега. Назрановски трикотажни фабрикага, художественни промыслай производственнии «Силуэт» яхачеи объединенешка, цIагIа къахьегача комбинатага, Нестеровскии Сунженскии консервни заводашка «Ачалуки» а «Серноводская» а яхача минеральни хий доаккхача заводашка.

Продукце дикал лакхъяра хьал тоадар хIара советски сага декхар да. Из ца дича вай дIахьалхашкахьа дохалургдац. Брак ца ловш, дог цIена болх беш хила деза вай. Продукци дика хилийтара вайна гIо дергда боахама расчето. Хьаеш йола хIамаш хоза, дика, чIоагIа хила еза, къаьстта тIоарскахи телатахи еш яраш.

Бахача наха маьхагIа деш дола гIулакхаш тоаде деза. Уж тIехь-тIехьа дукхагIа ду.

Болхлочун уйлаш

Дог-уйла хиййцай

«Терек» яха мебельно-дахчан хIамаш хьаю объединени хозрасчета хьисапе болх беш я. Цо деррига хийцар тха коллективе. Хийцар наьха оамалаш, къахьегамцара дог-уйла, хьалхашка оттадир чоалхане декхараш. Кердача хьалашка тхона, цкъа-дале, халагIа да къахьега, шозлагI-дале, аттагIа а да, хIана аьлча, хIара болхлочох предприяте, цеха, участка да хинна. Ди тIехьа кIезигагIа хулаш латт дисциплина телхаю, во къахьега нах. Вешта, хозрасчета хьисапе къахьегаш хилча цаI массане дерхьадеш хила веза. ТIаккха мара пайда мича боал цунах.

Боккха лоархIам болаш да бригадаша, цехаша шоайла социалистически яхь лелаяр. ДIаьннай цу гIулакхаца хьалха лелаеш хинна формализм. ХIаранена ховш да ше хьа фу ду, фу бахьан долаш тIехьавус.

Тха цехе чуваьлча, аьрда оагIорахьа, хьалтеха доалл социалистически декхараш тIаяздаь улг. Массанена дика довз уж. Цудухьа толамаш даха дукха аттагIа да.

Поощренеш еча, квартала, шера итогаш еча — массанахьа алсамо дакъа лоац къахьегама коллектива совето. Иштта йолаш я бригадий Совет а. Цар заседанешка къестаду социалистически яхье котало яьккхар малав, диниза дисараштa терко тIаоз. Хьалхле лелаерашта ахчан премеш, грамоташ, «Отличник соцсоревнования» яха наьха тIа лелаю знакаш тел. Ала доагIа, цхьан квартале цаIаш къоастабича, вокха квартале оаха кхыбараш къоастабелга. Цул совгIа цу гIулакхо болхацара наьха дог-безам совбоаккх, сага ше лоаркIаш а везаш волга а ховь.

Тха цехо арахец «Горянка» яхача стенка лаьрхIа йола антресолеш, лохера секцеш. Оаха массаза яхь лелаеш я № 1 йола цех. Тха цех даим хьалхайоалаш хьайоагIа. Бригадашта юкъе социалистически яхь лелаеш я П. Буровец. В. Жинжинова кулгалдераш. Царна юкъе толашагIа я П. Бурец керте латтар.

Болх лерттIа лелац цеха кулгалхой нахаца Iимерза, царех дог лазаш ца хилча. Тхона эшачоа оарцагIвала кийча ва тха цеха начальник Абдулаев Мухьмад. Цудухьа оаха массане лоархIаш а сий деш а ва из. Сога хьаьттача кулгалхо иштта хила а веза.

Юкъарча балха юстара латтац цеха комсомольски организаци а. Цо дукха мероприятеш чакхйоах. Беррига кагирхой ший балха юкъеувз. Тха комсорг я Униева Яхита. Цунна ха корайоагIа наха сакъердаме хургйола экскурсеш, вIашагIкхетараш чакхдаха. Тха предприяти КъулбаседаХIирий АССР-ча «Казбек» яхача дахчан хIамаш еча объединенеца хьоашал леладеш я. Дукха ха йоаццаш тхо долча баьхка хилар цигара кагирхой. Цхьана «ДоттагIлен вахта» дIайихьар оаха. Цу тайпарча вIашагIкхетараша доккха гIо ду тхона вIаши дикагIа довза. Хов тхоай новкъостий малагIча уйлашца гIулакхашца бах. Опы дIа-хьа ийю.

Сона лов тхоай цехерча хьаьнала къахьегарий цIераш яха. Уж ба сменни мастер Эльмурзаев, столераш Котоев, Арсанукаев, Бурец, отделочницаш Азурова, Погосова.

Цхьайолча хана болх юкъагIа бувлаш а моттигаш нийслу тха бехкагIа доацаш. Ермоловски фабрикас, фанеровально-изготовительни цехо щиташца ханнахьа Iалашо йиц тхона. ХIаьта цар кхыча снабженчески организацешта бехкаш тIадехк. ТIаккха укхаза цхьаболчар кулгаш Iохец. Наьха психологена чIоагIа Iаткъ из.

В. МУЗАЕВ,
«Терек» яхача мебельно-дахчан хIамаш еча объединене № 2 йолча цеха профкома председатель.

ЦУН СИЙ ДУ КОЛЛЕКТИВЕ

Ханал ах сахьат хьалха балха хьакхаьчав Октябрьски революце орден лелаеча «Красный молот» завода пхелагIча цехера штамповщик Бишаев Ахьмад Алиевич. Из тахан духхьашха хулаш дац. Ханнахьа смена дIайолаяра балха моттиг кийчъю цо, цу юкъа, заготовкаш хьаяра укхаза хьатIаззача бийдалга хьожаш чакхвоал. Эсала а сахкат долаш а я, аьнна, хеташ яр дIакъоастаю. ТIаккха ший болх дIаболабу.

Иштта къахьегача Бишаев Ахьмада бизза пайда ийбу балха ханах. Цудухьа цун производственни хьокхамаш а цехерча кхычарел дикка тIех да. Социалистически яхье хьалхара моттиг дIа ца хецаш хьавоагIа из.

Цехерча машинашъераша дIадоладеш дола моллагIа кердадар эгара хьалхарчарца хьаллоацарех ва из. ШийтталагIча пятилетка хьалхарча кхаь шера план XIX Еррнгсоюзни партийни конференци хьаеллалехьа кхоачашъе дош а денна, из дика гIулакх хьаллацара тIахьийхар цо цехера болхлой. Цун инициатива чIоагIа къоабалъяь тIайийцар итташ, бIаьш болча болхлоша. Ши кIира гаргга ха мара йисаяц мехкарча коммунистий форумо ший болх дIаболабе. Цхьабакъда, А. А. Бишаева пятилетка хьалхарча кхаь шера задани кхоачашъярах рапорт деннад апрель бетта хьалхарча деношка. Из да цо XIX Еррнгсоюзни партийни конференцена кийчдаь къахьегама совгIат. Массаза а иштта къахьегаш хьавоагIача цун чIоагIа сийду цеха кулгалхоша, беррнгача машинашъераша.

Доккха тешал ду цунна цеха кулгалхоша. Ткъаь шийтта шу да цо ший къахьега никъ дIаболабаь. Цу шерашка халкъа боахама тайп-тайпарча участкашка болх беш хиннав.

— Аз леладаь балхаш во дацар, — йоах Бишаев Ахьмада. — Цхьабакъда, сона цIаккха дагара дIадоалаш дацар айса сай кулгашца хьаяь йола продукци гургйолча балха гIолга.

ХIанз ше волча цехе стропальщик а волаш, къахьега волавелар из. КарагIдаьнначох кхоачамбаь Iеш воацача цо, цига дIаэтта ах шу а далалехьа, курсаш чакх а яьха, штамповщика говзал караерзайир.

Балхах Iалаьмате дика кхеташ хиларах, лушшехьа йиъ лагIа балха разряд елар Ахьмада. Кердача профессех хьалхара баьккха гIа мара лархIанзар А. Бишаева цунах. Долче, ший хьехамчаца, къахьегама ветеранашца яхье а ваьлар. Массехк бутт балалехьа хьалхле яха а ваьлар. Овсаре къахьегарал совгIа, ше хьаеш йола продукци тIехдика мара хилийтадац цо. Цудухьа ший тамагIа а долаш продукци арахеца бокъо елар цунна. Коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи а елар.

— Цехе меттел, ерригача заводе а эггара дикагIа лоархIаш я А. Бишаев юкъе вола В. Косолапова кулгалдеча бригада коллектив, — аьлар цеха партийни организаце секретара Зивилов Павел Андреевича. — Духхьал бригадира хьинарах хьахинна хIама дац из. Цхьа дезал санна къахьегаш ба бригадера беррига болхлой. Царех ба машинашъераш Давыденко Григорий, Автушенко Владимир, Гебертаев ИсмаIал, кхыбараш. Бригадир хадданза царца дагавувлаш, царех коггIортолга еш, тIатIа ший толамаш дикагIа хулийташ хьайоагIа бригада коллектив.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.
Н. КОБИАШВИЛИ сурт.

ДЕКХАРАШ: МИШТА КХОАЧАШДУ УЖ?

ДОШ—АЬННАЧА

Шалински района «Джалка» совхоза хьайбаш леладераша дош деннадар шура дIаялара ах шера план XIX Еррнгсоюзни партийни конференци хьаелача дийнахьен кхаь шера яр сентябрь чакхбоалаши яь яккха. ХIаьта деша дай болаш хьа а боагIа. Масала ах шера планагIа йоагIар 13 июне дIаелар, дIадахача шин шера йоагIачул совгIа ехка шура дIалаьрхIача, Октябрь болалуш хийцца кхоачашхургйолаш я пачхаьалкхенна из дIаялара пятилетка кхаь шера план.

Уж толамаш дахара къаьстта новкъостал ду цхьоалагIча ферма коллективо. Цига хьинаре къахьегаш ба дояркаш Хизриева Зулай, Довлеткураева Мадина, Алиева Малика, Гаплаев Йисами, Сулейманова Разет, Абубакарова Аймани, Исраилова Зарган, скотникаш Дадашев Сату, Лукаев Ваха, Iаьсий леладереш Умарова ЗулпаI, Альвиева Деши, кхыбараш.

Диъ шу хьалха, тIанийдаьча декхараш кхоачашдарах дувцилга а дацар, шура кхыметтел планах а лоархIабеш хиннабац цу боахама хьайбаш леладераш. ХIаьта лоацача юкъа болх иштта эргабаьккха тоабе малагIча гIулакхаша вIаштIехьдалийтад дувца безам ба.

Шурий ши ферма я цу боахаме. Царех цхьанне чу бруцеллез, туберкулез дола доахан латтар. Могаш дале а, къаьна доландаь цамогаш долчарел дукхагIа шура луш дацар вокх ферме хиннараш а. ФуннагIа дича а шура кхы тIакхетаргйоацалга ховш, из бахьан долаш алапеш лоха доландаь, хьадечох дог ца лазаш, бе-башха доацаш болх бора наха. Иштта уж бахьанаш долаш хьайбаш ледаро доккхий зенеш дора совхоза. ГIулакх овлангара денз тоа ца дича даргдоацаш дар.

Парте райкомагара пурам а даьккха, дулха дIаделар могашдоаца доахан. Iул тоадара Эстонера, Херсонски областера цIеча фух дола бIаь шинар доаладир 1983 шера. Дахкачул тIехьагIа, къаьна долча доахах цхьа дакъа хийцар царца. Iул кердадоаккхаш болх бир дIахо а. Иштта хийцар деррига а доахан. Реконструкци яь тоаяьча цхьан ферме дIаоттадир уж. ХIанз ялх бIаь гарга да уж.

Ферма тоаеш, доахана лазар хургдоацаш молхаш етташ, кхытайпа гIулакхаш деш, бицбаланзар кулгалхой наха салаIара, болх бара лерттIа хьалаш вIаштIехьдаха а. Хьадир хьайбаш ледаерий цIа. Цу чу я салоIача хана сага мел эшар дола цIе уголок, болх баьлча лувча моттигаш, тика, столови. КIира цкъа лораш а хул цига. Царна эшаргйола оборудовани а йолаш, лаьрххIа яь кабинеташ я. Шоашта еча йоакхонна жоп луш, эргалонаша дог ураоттадаь доахана ма хулла дикагIа доал де гIерташ къахьега баьлар нах. КъонагIа бараштa хьехамаш дора опыт йоккхагIа йолчар. Цу хана хьа мел дер къаьстта а бехктокхаме дар. Цудухьа балха юстара латта безам болаш вар гучаваьлча, цунца лоацца къамаьл хулар. Цу сахьате дIахойтар дIахо цу тайпара уйла йолаш болх бе дагавар укхаза ловргвоацалга. Иштта барт эттар ферма коллективе. Из даьраш кулгалхой а боацаш, керттерча даькъе совхоза толашагIа бола хьайбаш леладераш пюаш бар.

Цу тайпара эргалонаш яьчул тIехьагIа, хьалхарча шин шера коллективни подрядагIа болх бир шурий фермо. Цхьабакъда, нах дукха а болаш цар къахьегам цу хьисапе лерттIа вIаштIехьбаккха карагIдалацар.

— Цкъа «Юрта сахьат» яхача централыни телевидене гойтача передачага хьожаш, хезар сона мехка дуккхача моттигашка хьайбаш дезала подрядагIа леладелга а иштта болх бечар доккхий толамаш доахалга а, — дувц совхоза керттерча зоотехника Зазалаев Мувсас. — Из де лаьрхIар оаха а.

Нахаца дага а баьнна, царех хIаране чу дезала, звеной подрядагIа хьайбаш леладергдолаш гIулакх дир соахка шу долалуш совхоза кулгалхоша, специалисташа. ХIара корпуса коллективаца договор оттадир, хьайбаш леладерашеи кулгалхошеи де доагIар белгал а доаккхаш.

Договорага хьежжа, хьайбаш леладечоа хIара бетта 155 сом аванс лу. ТIаккха шу чакхдоаллаш перерасчет ю. Хьалхxе баьча бартага хьежжа, планал совгIа яьккхача шурах доагIа ахча корпуса коллективага дIалу. Цо ший аргIагIа хIара саго шера баьча балхага хьежжа декъ.

Доахан леладеча корпусашта юкъе яьржача яхье шу доладелча денз хьалха я кхоалагIъяр. БIаь гаргга етт лелабу цига. Доахана доал деш пхи доярка я. Царех къаьстта а дувца доагIа. Уж беригаш тайп-тайпара тайпан цIераш лелаеш бале а, гаргара нах ба. ХIаьта Закаева Марха йоккхагIа я царна юкъе. Балха говзал а лакхагIа я цун. Доакъар хьатIакхухьаш, помещенеш цIенъеш новкъостал деш ва царна тракторист Халуев Лечи. Хьалха хинна ши скотник балхара мукъавалийтав. Цар деш хиннар шоаш кхоачашду дояркаша. ХIанз дийнахьеи буси хIара кхоабача Iаттагара итт килограмм совгIа шура йоаккх е совхозе гIолла йоаккхачул ши килограмм дукхагIа.

— Тха болх иштта вIаштIехьбаккхар дика дагадеха, тхо раьза долаш хIама да. Аз аьннар ца дича балац соца болх бераш, — йоах Закаева Мархас.

Иштта къахьегаш ба кхыча корпусашта болх бераш а.

М. МАГОМЕТОВ.

ХЬАЛХАЛАТТАРАШ

Ленина ордени Сийлахь-боккхача Даймехка тIема I степена ордени лелаю «Грознефть» производственни объединени;

Гудермесскии медицински инструментий завод;

СССР 60 шу дизара цIерагIа йола «Оргтехника» яха производственни объединени;

«Промавтоматика» НПО опытни завод;

«Спецнефтехиммаш» объединени;

электроремонтни завод;

производственни швейни объединени;

электромеханически завод.

ТIЕХЬАБУСАРАШ

«Грознефтеоргсинтез» производственни объединени;

Карабулакски химреагентий завод;

«Красный молот» завод;

ГI. Ахриева цIерагIа йола Назрановски «Электроинструмент» яха завод;

«Пищемаш» завод;

«Стройиндустрия» яха объединени;

Нохч-ГIалгIай «Терек» яха производственни мебельно-дахчан хIамаш ю объединени;

Ассински консервни завод;

«Аргунводпром» объединени.

ВЕЖАРАШХА ЙОЛЧА РЕСПУБЛИКАШКА

	Нохч-ГIалгIай АССР	Къулбаседа-ХIирий АССР	Черсий-Балкхарой АССР	Дагестански АССР
Потребителашца яьча договорех бувзамаш а лоаттадеш, пачхаьалкхен заказашка хьежжа продукцена поставкаш яра планаш кхоачашъяр	97,1	99,7	99,4	99,2
Соахка укх ханаца нийсйича еррига арахеца промышленни продукци	102,1	105,3	105,8	107,4
Халкъа эша товараш арахецара план кхоачашъяр	105,1	105,8	107,0	100,7
Кхоачашъе мега пайда бара план	98,3	98,9	103.4	104,8

Керттердар—продукце дикал

БРАК ЯР—ЗЕХЬА КЪАХЬЕГАР

Арахеца продукци тIа-тIа дикагIа хилийтара, цар ассортимент шеръяра тIадерзадаь дукха балхаш ду вай республикерча промышленни предприятешка. Цхьабакъда, цу гIулакха массанахьа цхьатарра йоакхо йиц. Хьаэцаргъя вай, масала, Эрбиев Леча Заиндинович керте латтача Грозненски маькх еча комбината коллектив. Укх шера цига хьасча маькха кхаь тоннага хьежача Госторгинспекце болхлошта гучадаьлар цунах 257 килограмм брак хилар.

Цун бахьанаш тайп-тайпара да. Керттерчарех да дааращ кийчдара технологи телхаяр, тIахьожам ца лоаттабар. ЧIорокаш деча цехерча расчетни шкафера температурни режим каст-каста телхаеш моттигаш хул. ХIаьта булкингаш еча цехе закаточни машинана йоагIача хьисапе регулировка яьяц. Цудухьа телхаю маькхи маькхабулочни изделеш яттара режим. Маькхах доагIаш дола тух дIа да тохаш а моттигаш хиннай. Уж гIулакхаш нийсдаларах лакхе белгала мел яьккха продукци брак йир.

Хьаеш йола продукци эсала хиларга диллача кхы а нийрчагIа гIулакхаш да Дадашев Шарпудина кулгалдеча № 5 йолча маькх еча заводера дараш. Цига укх шера хьалхарча квартале цкъа хьежача пхи тонна йолча продукцех брак йир 660 килограмм: маькх 294 килограмм, батонаш 196 килограмм. Из гIулакх нийсдаларах плана юкъера дIаьккхар цхьолагIча сортагIа долча хьоарагIа хьаяь ткъо тонн маькх. ХIаьта хьалхарча квартале предприяте коллективо баь 940 сома маьха пайда госбюджете дIачубахийтар.

Из нийсденнад маькх хьаяра технолги гIожа телхаярах, ОТК контролераша тIахьожам мелбалийтарах, предприяте кулгалхоша, общественни организацеша болхлошкара доагIаш дар хьа а дехаш, уж боагIача тайпара бехктокхаме ца увзарах.

Тахан духхьашха нийслуш дац уж гIулакхаш пхелагIча маькх еча заводе. Цхьабакъда, брак ерашта шоай коллективе моттиг йоацалга дIахайтац укхаза. Яхье хьалха латташ, дика продукци арахецарий опыт, дикагIйола методаш Iома а еш массанена дIайовзийтац цига. Цул совгIа, шоай предприяте хьачуйоагIача бийдала лерттIа тIахьожам лоаттабац.

Бахача наха чIоагIа хоатташ а дика дIаэцаш а я кондитерски изделеш. Уж мерза дааращ арахецача керттерчарех лоархIаш я Грозненски кондитерски фабрика коллектив. Мишта лоархIаю из цу декхарех? ДукхагIдолча бетташка кхоачашъяц цо пачхаьалкхен план. Продукце ассортимент геттара къе я. Кхы а вогIа да дукха брак нийслуш хилар. Масала укх шера хьалхарча квартале госторгинспекце болхлой хьежача 19300 килограммах 1640 килограмм брак хилар.

Иштта брак йолаш продукци арахецаш дуккха моттигаш нийслу хIара дийнахьа наха товараш арахецача кхыча предприятей коллективашка а. Укх тIеххьарча хана корта бохабеш долача маларашеи алкоголизмацеи цIенхаштта къовсам лоаттабеш хиларца дувзаденна уж малараш арахецаш хиннача заводашка, кхыйолча кхачан предприятешка хьа а йийлла, болх бе йолаялийтай тайп-тайпара мерза хиш, сокаш еш йола цехаш.

Б. КОСТОЕВ.

Госприемка хьалашка

БАХЬАНАШ ДУКХА ДА

Стандартизацеи метрологеи Нохч-ГIалгIай центра специалисташ хьежар Аргунски крупнопанельни домостроене хьаю изделеш миштай. Цу даькъе уж хьежар наха чубахара хьалдеча цIеной пений арахьарча оагIонашка дIайохийташ йолча яйгача панелешка. Цига царна гучадаьлар геометрически боарамга, проектни дозалга, маркировкага диллача технически хьалаша дIа мадеххара уж ца хилар. Предприяте тохкам бац продукцена. Панелаш хьаеча хана арматурана тIера бетона тIоа мел сома ба хьежац укхазэ. Потребителашта изделеш дIайохийтача хана къостадац панелаш мел дозал долаш я. Бетонал хьаара а яьнна гуш хул арматура, мукх тIайижа, машиндаьтта Iатташ йола, гоамеи чIоамеи, чукхийттеи хул панелаш.

Производство метрологически даькъе Iалашъелга во вIаштIехьдаьккхад, прибораш нийса я а яц хьежац. Предприяте лабораторе йоацаш я укхаза чIоагIа эшаш йола оборудовани, цу даькъе панелашта нийса характеристика ялара тохками къоастами беш яраш а йолаш, иштта цементни марка, бетона плотность, къестаераш, кхыяраш. Предприяте доацаш да боаггIача боарамагIа дика продукци арахецара дола хьалаш.

ДСК кулгалхоша яхачох уж кхоачамбоацараша гIишлош хьалъеча моттиге дIадаха йиш йолаш да. Цхьабакъда, хьагуча суртах уж деррига кхоачамбоацараш цига дIадаха низ кхоачаргболаш дац. Масала, корий рамаш дIачуоттаеш йола проемаш гоама я, бетонал хьаараяьнна я арматура, хила езачул езагIа а панелаш (цхьанне дозал 1200 килограмм хила дезача 1500 килограмм да).

Уж деррига кхоачамбоацараш нийсдаларах экономически санкцеш а яь, предприятега дIатIакхийтад 763 эзар сом гIод. Госстандарта Российски республикански управлене предписани яьй пенашта арахьарча оагIорахьа етта панелеш ара ца хецаш соцаяйтара. Цу тIа аьннал: «Стандарташтеи бустама средстваштеи паччахьалкхеи тIахьожам лоаттабара положенега хьежжа 1988 шера 29 феврале денз наха чубахара хьалдеча цIеной пений арахьарча оагIон тIа етта яйгача бетона панелаш хьа ца еш соцайойла».

Цул совгIа цар хьакъе доаггIаш дар дара материалаш дIаяхийтай республика прокуратуреи халкъа тIахьожама комитетеи.

Тха центр а кхыйола организацеш а хьалхагIа а хьожаш хиннай Аргунски крупнопанельни заводе арахецача продукцега. Хьажа массаза хьож укхаза хьаеш йола продукци во хиннай.

Из иштта хилара хаьдда дола масалаш да ераш:

1985 шера РСФСР Госстроя заданех, предприяте беча балхага хьежаш хилар «Чечингражданпроект». Хьежачул тIехьагIа оттаяь акт во я.

1986 шера Нохч-ГIалгIай ЦСМ госинспектораш хьежар Нохч-ГIалгIай АССР-а архитектурни инспекцеи «Чечинггражданпроектеи» викалашца цхьана пений арахьарча оагIонна лаьрхIа укхаза хьаеш йола панелеш миштай. Уж хьежачул тIехьагIа маьхала ца йоаккхийташ соцайир еррига продукци. Экономически санкцеш а яь, 105 эзар совгIа сом гIод такхийтар. 1987 шера хьежача а иштта во сурт дар хьалхашка эттар.

Лакхе дийцачох вывод а еш, ала йиш йолаш да брак елга цIаьхха хинна хIама дац укхаза, из система а хинна дIаэттад заводе.

Брак яра керттера бахьанаш малагIаш да? Мичара хьадоагIаш да цар овлаш? Сона хетачогIа, керттера бахьан да квалифицированни кадраш ца хилар, болхлойн инженерно-технически болхлойи болаш, каст-каста уж хувцалуш хилар. Воча хьала тIа я технологически оборудовани. Технологически оснасткана во ремонт а ю, эсала доал а ду. ДукхагIйолча хана технически дIадехарашка хьежжа йоацаш хулача хьачуйоагIача бийдала тIахьожам лоаттабац. Тохкама йола оборудовани, прибораш, иштта измерительни инструменташ йоацаш я. Болх лерттIа дIабахийтара эша элементарни хьалаш а дац, къаьстта Iана замалахьа, хIана аьлча догIан хий чуухаш да тховнаш, цементни уйнаш да, деза кораш хиларах сквозняк я. Нохч-ГIалгIай гIишлон управленена чуйоагIаш йола из предприяти ла воацаш санна я, хIана аьлча, цхьаккха тайпа гIо дац цар цу предприятена.

ТIехьаюсачара ДСК коллектив хьалъяккхара Iалаьмате доккха новкъостал эшаш я из.

— Миштай Аргунски крупнопанельни домостроене завода коллективо арахеца продукци? — аьнна хаттар дир аз ДСК начальника производства хьакъехьарча заместителага Селимсултанов Абу Лудаевичага. Цу хаттара жоп а луш, цо аьлар:

— Тхона дика ховш а тхо кхеташ а да арахеца продукци тIа-тIа дикагIа хилийтара хIанзарча хано дIадехараш чIоагIа долга. Из цIенхаштта дIадех перестройка. Цхьабакъда, морально а физически а даькъе чIоагIа тишъенна я тха предприятера оборудовани. Долче дика продукци арахеца тха вIаштIехьдалац. ТоъаШ бац лакха квалификаци йола болхлой а. Къестаяц социальни проблемаш а. Из бахьан долаш, болхлой каст-каста балхара дIабувл.

Эшаш йола помещени йоацаш я заводера лаборатори. Кхыметтел эшаш йола оборудовани а яц цу чу. Продукци дIаоттаяь лоаттае йиш йоацаш Iалаьмате чIоагIа эсала хьалаш да кийчача продукце складера дараш а. Цемент хьачуэца а дIаоттае а моттиг яц.

Российски республикански управлене яьча предписанех арахеца панелеш соцаелга тIадожадир завода. Предприяте кулгалхоша дика кхетадир из. ТIаккха предписани белгалдаьха кхоачамбоацараш дIадахара оргтехмероприятеш чакхъяьхар предприяте кулгалхоша. ЛаьрххIа оттаьча программагIа болхлошкеи инженерно-технически болхлошкеи деша а дешийташ. Царна лекцеш ешаш хилар ЧИУС-а, иштта завода керттера специалисташ. Шоай балхах тIехдика кхеташ йолча кадрех вIашагI а елла, болх беш я технически тIахьожама служба.

Завода мощность лакхъяраи арахеца продукци дикагIа хилийтараи лаьрхIа дIайола а яь, ремонт еш я заводана. Цхьабакъда, графикагIа лаьрхIача тайпара дIадодац реконструкци елга, хIанз а биззача низаца къахьегара эшаш дола хьалаш дац заводе, салаIа моттиг яц. Хоадамболлаш къоастадеш дац социально-бытовой дешаш.

— ХIанзалца хьа района партийнни советскии органаша тха завода йоакхо ца еш, из тесса йита хинна яле а, хIанз ха хьатIаэттай цар тхона гIо де дезаш, тха йоакхо е езаш, — аьлар Абу Лудаевича. Из дIадех мехка шерра яржаш латтача перестройка. ТIаккха тха вIаштIехьдаргда завода мощность йизза караерзае. Цар гIо а деш, хадданза тIехьаюсаш хинна Нохч-ГIалгIай цементни завод республике хьалхалаттараштa юкъе ма яхарий. Иштта новкъостал эш тхона цу лакхе цIераш яьхача органий оагIонгахьара.

Абу Лудаевича яхар бакъ а деш, ЧИУС-а керттерча инженераца Нефедов Вениамин Петровичаца са къамаьл хилча, цо аьлар:

— Бокъонца бакъда, крупнопанельни домостроени заводе арахеца продукци во хилар. Цун керттера бахьан да технологически оборудовании линеши къаьна хилар. Царех я борт оснастка, металлоформаш. Цудухьа поточни линешка арахеца продукци стандарташа дIа ма деххара яц. Цунца дувзаденна 1986 шера реконструкци е йолайир заводана.

Кхо шу даьккхар предприяте коллективо заводе хьакхухьа керамзитови жагIа во а болаш, цунах пений панелеш арахецаш. ЛурчогIа укхаза болх бе йолаялийтар заводана лаьрхIа керамзитови жагIа кийнбергбола цех. Соахка Дуба-Юрта хьайийлар завода ма эшна бола жагIа кийчбергбола карьер. Заводе йоацаш я хьачуйоагIача бийдала тIахьожам лоаттабергбола контроль.

И. МАЙТАК,
Стандарташтеи бустама средстваштеи тIахьожам лоаттабу госинспектор.

Дикача нахах

Дего къоабалдаь гIулакх

Марьяш Павел Александровича къахьегама книжка тIа цхьа йоазув мара дац — А. Шерипова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода токарь ва, аьнна. Из йоазув даьд 1947 шера май бетта. Шовзткъе цхьан шера цхьа болх! КIордабаьбеций-хьогI?

— ГIулакх цаI дале а, болх-м хIара денна бе-бе ба, — раьза хилац са хаттара къаьна болхло. — ХIара денна керда, тахан хиннар кхоана доацаш, из хиларо тIаувз цунна са безам. Кхетаргволаш дувца-м дIаьха да из, хIаьта а токарни болх сона дег чура беза, цу балхо са дог гIоздоаккх.

Массехк шу да къахьегама ветеран Марьяш пенсе ваха. Могашал а хиннар яц. Цох тамаш елга дац, хIана аьлча, токара болх массаза а уралатташ бе безаш ба, цул совгIа бIаргашта чIоагIа Iаткъаш болх а ба. Когаш, юкъ лаз, бIаргсинош лсладе дезаш хул.

Бакъда, Павел Александрович болх бе волавелча уж деррига лазараш тIехьашка-м доал. ХIара оатхал, хIара операци берригa теркам тIабахийта ю цо. ХIаьта, ше де веннар дикача толамца чакхдаьлча, шийкагий лазараш а, кIаьдвалар а диц ца лур малагIа ва?

Хетаргахьа, шийгIулакхапа кIоргга уйла йоацаш, талант йоацаш дика токарь хургвац, кхы моллагIа специалист ца хулаш мо мара. Кхы кIезигагIа лоархIам болаш дац хургволча специалиста дика хьехамча хилар а. Цу хьакъехьа цIеэскархо хиннача Марьяша дика аьттув баьлар: токарни балха къайленаш цунна хьехаш хилар чIоагIа, дег тIара шийболх безаш вола токарь Копылов Дмитрий балхара, пенсе ваха, ше цIагIа сецача, каст-каста воагIар из ший дикагIвола ученик фу деш ва хьажа, дIанха ханаш цхьана дагайоха.

Том дIабаьннача шерашка болхлой тоъацар, хIара токарь 2—3 станока тIа болх беш хулар. ХIанзарча станокаш тIа мо а доацаш, цу хана хиннача станокаш тIа болх бе чIоагIа хала дар. Станока болх бара скорость хувцаш хилча, масала, оасаш хувца езаш хулар. Цу хана эггара дикагIа йола станок, цIихеза ДИП-300 (догоним и перегоним Америку!) а яр тIом хьалехьа арахийца. ХIаьта а цу тайпара ширъяьннача техникаца а дийнахь 2—3 норма кхоачашъе вIаштехьдоалар наьха.

ХIанзара станокаш чIоагIа хувцаеннай. Допускаш микронаш тIа яьннай, дуккха операцеш механизированни я. Цу станокаш тIа болх бе-м духхьал салоIам ма бий дега. Амма, Марьяша болх беча мастерске дукха станокаш латт деш хIама доацаш.

— Болх бе саг вац цар тIа, — йоах Павел Александровича. — ТIеххьарча хана кагий нах кIезига ух производстве болх бе. 20—30 шу хьалха дукха нах бар укхаза. Шин сменах бора оаха болх, кагий нах а бар дукха. Са сай мел ученикаш бар?! Шоашта ца ховр хоатта а хоатташ, хьехамашка ла а дувгIаш, бора цар а оаха а болх.

Ше зIамагIа волча хана, Марьяша садаккха битацар къаьна мастераш, цхьацца хаттараш деш, йоккха опыт йолча токарий балхага хьежар. Цхьа-ши шу доаллаше эггара лакхагIа йола квалификаци хилар цунна.

Цо иштта хьинаре хьийгакъа ца зувш дисанзар: Марьяш Павел Александровича Къахьегама ЦIеча Байракха орден еннай, «Грознефтеоргсинтез» производственни объединенеи А. Шерипова цIерагIча грозненски мехкдаьтта чаккхдоахача заводеи Сийлен Книжка тIа дIа а язваьв из. (Бакъда, Павел Александровичас ше-м дукха уйла йиц наградашта. МалагIа маца еннай, аьнна, шийга хаьттача, цунна маганзар из хьаала. Дагаданзар. Къахьегама книжка тIара хайра тхона царех дар).

Эздел долаш, тайжа, цIаьхха атта бIаргагургвоацаш саг ва Павел Александрович. ХIаьта, болх дIаболабича, верригa а хувцалу из. БIарахьажа тоам болаш хоза бу цо беш бола болх. Иштта хоза хул цо хьаяь оатхал а. Цудухьа сий ду ветерана кулгалхоша а новкъосташа а. Масала, воккхагIволча мастера Х. М. Эдисултановс цох аьлар: «Павел Александрович мо бола нах, из мо токарни балха виртуозаш кIезига нийслу. Цун болх тIахьожам безаш бац — ала хIама доацаш дика ду цо шийх тийша дитар».

...Завода гаьна вах П. А. Марьяш. Цхьабакъда, укх шовзтIкъа совгIа шера из тIехьависа моттиг-м хиннаяц. БоргIалашца гIотт из. Хоза хеташ сатассарга а хьежий, цIагIа де мел дезар а дий, заводе балха вода из. Укхаза цунга хьежаш да цун гIулакх.

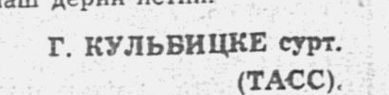
З. АЮБОВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ФРГ. Хьабе болх ца хилара духьала шин кIира акци чакхъяьккхар Бонне промышленни Рурера кхалнаьха организацей викалаша. Уж укхаза баьхкаб малхбузен германски правительства, демократически общественноста цхьайолча городашка балха боацача наьха боарам 16 процентал тIехьболча регионерча геттара воча хьала теркам тIаозийттар духьа. Кастта металлургически а кIора боаккха а промышленноста цхьайола предприятеш дIакъовла лерхIаш хиларах ситуаци геттара талха мегаш я.

СУРТА ТIА: манифестацех дIакхийттаб портови городера цаI мара йоаца йоккха предприяти дIаяккхара плана тIара бовлара, верфь кIалхара яккхара дехаш бола, Лерера (Лохерча Саксоне лаьтта) «Янзен» яхача верфера болхлой-кемаш дерий истий.

Г. КУЛЬБИЦКЕ сурт. (ТАСС).

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

КХЕРАМЗЛЕ ГЕРЗАШ ДIАДАХАРГА ГIОЛЛА

ХIанз кхозлагIа гулбеннаб дунен сообщества бахийтараш Нью-Йорке ООН Генеральни Ассамблея лаьрххIача герзаш дIадахара йолча сессе. ЦхьоалагIа сесси хинначул тIехьагIа тIатеIIа къовсам а лоаттабеш дIадаха итт шу зехьа дайнадац. Тахан ООН трибуна тIара къамаьлаш деш бола депутаташ шоашта тоам а хулаш белгалдаккха бахьан долаш ба кхоалагIа спецсесси ядерни герзаш дIадахара зама дIайолаялара юхьигапа нийслуш я, аьнна. ТIом дIабаьначул тIехьагIарча хана эггара хьалха ала йиш йолаш ба нах, ядерни тIема кхерам, долче, адамле хIалак ергхилара бола кхерам, ядерни герза бIарчча класс — гаьна кхетар юкъерча боарамеи кIезигагIеи дола ракеташ дIаяхара хьакъехьара советско - американски Договор чIоагIденна дIаэттачул тIехьагIа юхатIехьашка даьннилга.

Цхьабакъда ядерни боацача, низагIа качбелла боацача машаргахьа баьккхар алхха цхьа гIа мара бац. Цудухьа герзаш дIадахара дош дувцара йолча кхоалагIча спецсессена хьалхашка латтар стратегически ши декхар да — дIатIакхаьча боарам лаьгI а а ца болийташ герзаш дIадахара процесс шеръелга кIоаргъелга а, хIаьта кхыча тайпарча дикала боарам тIа кхерамзле хьаелга. Адамленна хьалхашка латтача цу магистральни де лерхIачоа жоп луш я ООН Устава ларда тIа дунен халкъашта юкъерча машареи кхерамзлени деррига чулоацаш йола система хьаяра йола социалистически мехкаша оттаяь концепци. Цу концепце центральни положенеш чIоагIъяь я социалистически мехкаша кхоалагIча спецсессе ювцийта хьачуеннача «Кхерамзле герзаш дIадахарга гIолла» яхача меморандуме.

Бокъонца герзаш дIадахара наькъагIа Советски Союзи ВIашагIкхийттача Штаташеи цхьана гIа баккхаро дикка дукха средстваш мукъайовлийт социальни сфера дегIайоалаяра. Цо цIаькха а дунен сообщества теркам тIаоз герзаш дIадаханза даргдоацаш хилара. ХIанз цIаккха а ца хиннача тайпара дика гуш да хьаькъал доацаш герзаш Iоаде гIертаро вIалла а ца хезача тайпара дукха расходаш е езача гIулакх кхоачаделга. Из деш да планета тIара дуккха халкъаш моцало, къело, нах боабеш долча лазараша кIалдитача хана.

ВIашдухьленаш йолаш долча вай дунен тIа герзаш Iоадарга хIара шера триллион долларага кхоачаш ахча дIаухийт. Из цифра кхоалагIча дунен мехкашка доахкача декхарий боарамга кхоачаш я. Дуккха масалаш доаладе йиш я цу мехкашка бокъонца долаш дола хьал хьагайташ. ХIара дийнахьа 40 эзар бел ла моцалеи лазара — гIеи. 120 миллион бер деша таро йоацаш да. 250 миллион чуIе тхов кIийле йоацаш ба. 600 миллион саг ва хьабе болх боацаш. 2 миллиард саг цIена а долаш хьамала хий доацаш ва, хIаьта дерригача лазарех 80 процент дараш из бахьан долаш а хул.

Герзаш дIадахарга гIолла технологии ресурсаши сага гIулакх деш хилар — из да моцали къели дIаяккхарга бода никъ хьабеллар. Советски Союз из де гIерташ ше хиларах тIема промышленность граждански рельсаш тIа яккхара хьакъехьара дош массе а оагIорахьара хIанз Iомаде доладанза даргдоацаш лерхI. Герзаш дIадахареи вIаши кхерамзле хиларен никъ — адамле дийна хулийталга Iалаццдара социальни, экономически, политически дегIаахара бола никъ ба.

ТЕШАМЕ ЙОАЦА НИЙСАЛ

Къаман собране хоржамаш чакхдаларахи Францера политически низаш дIа-юха оттадарахи тешаме йоаца нийсал эттай укхаза. Из иштта нийсдалар вIалла дагадоацаш хинна хIама хилар мехка президента а французски социалисташта а. ТIеххьарбараш лерхIаш хиннабар президентски хоржамаш долча хана Миттерана йоккха котало яьккхачул тIехьагIа парламенте дукхагIбараш шоай бараш хургба мотташ хиннабар уж. Бакъда из ца хулаш дисар. Социалистически партеи цун союзникашеи Къаман собране кердача составера шоай викалаш дукхагIбаьб 212 депутататагара 276 депутатага кхоачабеш, хIаьта абсолютно дукхагIбараш хилийтара царна эшаш яр кIезигагIа яле а 289 моттиг. ЦIенхаштта аьттув боацаш йисай аьттехьара партеш. ХьалхагIа шоай абсолютно дукхагIа моттигаш хилар а дIадаьннад цар, Къаман собране алхха 271 депутат мара чакхваьннавац (хиннараш 292 вар). ЧIоаггIа нийшаб ультраправи бараш, шоай хиннача 33 моттигах цхьа моттиг мара кхаьчаяц царга.

Цу тайппара, пхелагIа республика йолаш долча 30 шера эггара хьалха нийсденнад правительства ког гIортолга е йиш йола хоадам болаш дукхагIбараш Къаман собране боацаш. Кхыча дешашца аьлча, е социалисташ а шоай союзникаш а тIехьа, е аьттехьарбараш а къаьстта шоай правительство вIашагIйолла могаргдолаш бац. Цу хьалашка бокха принципиальни лоархIам болаш хIама да Франце коммунистически парте баьккха толам, буржуазни комментатораШта хийттар кхоачаш па а хулаш президентски хоржамашка ший ка ца йоалаш хилар дIалаккха мегад цунна.

Цхьалхача арифметически лархIаро хьахьокх, социалистийн коммунистийн голосаш вIашагIтехача аьрдехьарча дукхагIбарий правительство вIашагIйоллилга Iалашде тарлуш хилар. Амма практически из дулой тамаш я. Коммунисташ-м бакъдар аьлча, кийча хургбар балхазалца, къелца, социальни нийсхо па хиларпа лоаттабеча къовсаме социалисташца цхьана хила. ФКП тIехьа я, цун Генеральни секретара Ж. Марше белгал ма даккхара, военни бюджет 40 миллиард доллар кIезигъяра а уж средстваш образованена эшараштa дIаялара, Франце эггара кIезигагIа дола алапеш цкъан ахаззеи лакхдара, чIоагIа хьал долаш бараштa налогаш тохара, къахьегамхой вахара хьал тоаде кхыдола гIулакхаш дара, машараи герзаш дIадахараи. Миттеран-м кхыча оагIорахьа бига лерхIаш ва мохк. Социалисташа хIанззе а хьааьннад предпринимателийн банкирийн хьашт долча тайпара йола «гIожача экономика» политика дIахо яхьа лерхIаш шоаш болга.

Цу хьалашка теша йиш йолаш да Къаман собране дукхагIбараш центристски низаш юкъеозара чотагIа вIашагIтоха гIерташ ба социалисташ, аьнна хеталулга. Из царна мел чIоагIа чакхдаккха могаргда хьатIайоагIача хано хьахьокхаргда. Цхьабакъда хIанззе а къаьгга гуш да хIанз йолаш йолча тешаме йоацача нийсло хьахьокхаш ма хиллара, коммунисташка кхаьчача 27 мандато цар таро хулийтаргъя пхьайолча хана арбитра роль а ловзаеш латта.

ЛЕРРАГIА ЙОАЦА ПОЗИЦИ

Малхбузен Германе итогаш еш латт Висбадене чакхъяьннача Христианско-Демократически Союза (ХДС) 36 съезда. Из буржуазни парти Бонне доал деча коалице керттера партнер я, цул совгIа цунна чуйоагIа Христианско - Социальни Союз (ХСС) а Кортамукъа демократически парти (СВДП) а. ХДС председатель ва ФРГ канцлер Г. Коль — из бахьан долаш да малхбузенгермански общественносто Висбадене хиннача съезда итогий сел бокха лоархIам беш хилар.

«Зюддойче цайтунг» яхача газето тешал деш ма хиллара, «моаршал кхайкадеш Г. Кола даь къамаьли, цул тIехьагIа яь доклади, тIаккха пренешка дийцари съезда делегаташа сел чIоагIа теркал деш хиланзар». Хиннар кхыча тайпара дар, правительства политика адресагIа съезде а, цун пенел арахьа а кIезига а ца еш критика йир унахцIено лораяран пенсионни гIулакхаи реформаш е лаьрхIа хилара дувзаденна. ФРГ чIоагIа раьза боацаш ба пхьадолча товараштеи деча гIулакхаштеи налогаш тIаетт, яхаш. «Хандельсблат» яха ФРГ гIулакхаш тIарча гIозарий газета а кхыметтел дарий дезача эттар «христиански демократаша чакхйоаккхаш йола налогови реформа чIоагIа наха ловш йоацаш я», аьнна.

Чурча дешаех йола шоай позици мела хилар ХДС кулгалхой юхаметтаоттаде гIерт тIеххьарча хана дунен халкъашта юкъерча аренера гIулакхаш дикагIча оагIорахьа доалаш тоаденна хиларца. Иштта, Г. Коль къаьстта белгалдаьккхад «дикка йоккха прогресс арахьарча политикан кхерамзлен политикан даькъе хинна хилар» а ши-кхо шу хьалха дагадоха а цхьаккха лоархIавеш па хинна йола «керда динамика» Малхбузеннеи Малхбоаленнеи юкъерча гIулакхашка кхаьча хилар а. Моаршал кхайкадеш съезде къамаьл даьча ХСС председателa Ф. И. Штрауса а иштта белгалдаьккхар, «дунен политика латтачара йолаеннай, оаха хьаллоацаш йола герзаш кIезигдара политика а гIайолаеннай. Сона йола керттера вывод, — аьннад цо, — сенах латт аьлча, из латт хIанзарча замагIа тIом политика хьаеш йола средство хинна дIаоттаргбац, адам цIендаь дIадаккхара стратеги хила йиш йолаш а яц».

Цхьабакъда, съездо тIаийпача решенеша хьахьокхаш ма хиллара, ХДС арахьарча политика дешашта йола позици цхьан лерагIа яц. ЙоаггIаш йолча съезда резолюце тIа герзаш дIадахара процесс дIахо яхьара, Малхбузеннеи Малхбоаленнеи юкъера гIулакхаш дIахо конструктивно дегIадоалалара съезде хиннабале а Москве хиннача советско-американски вIашагIкхетар дика лаьрхIа дале а ХДС юха а дIаьнна «ядерни кхерама» стратеги хьалхайоах хIаьта Европе ядерни герза деррига тайпаш дIадахара духьала а я. МугIарерча парте члений парте кулгалхой политиках дог иккха хилар хьахьокхаш хIама да ХДС 5 процент кIезигъялар а.

Геннадий ШИШКИН. (ТАСС).

Кердача Каледоне — Франце заморски территоре, Тихи океана къулбехьен зоне хIанз а чIоагIа чоалхане хьал латт. ХIанз Франс Пресс агентства сообщенех французски Iаьдалаша вийра къона канак А. Пуатье. Военни командоване викалий заявленех «фордан пехотинций патрула, из вийна зIамига саг юкъе хиннача канакий группага герз долаш санна хийттад, хIаьта цо кхерам тIатувсар». Из бахьан кхоачамболаш хиннад царна дов дара.

Цу акцех «къахетам боацаш вийна саг» санна лаьрхIар Керда Каледоне.

СУРТА ТIА: Увеа яхача гIайрен тIа французски Iаьдалаша лаьца. Керда Каледоне ший лоIаме хилар хьаллоацарех цаI.

ТАСС фотохроника.

ТОЛАМ—ЦХЬАТАРРА

Нью-Йоркерча АПН корреспондента Эдгар Чепорова къамаьл ду США конгресса викалий палата членаца демократаца Джордж БРАУНЦА.

— Хьона хетачогIа, фуд лакхехьарча московски вIашагIкхетарс ка яьннар? МалагIа проблемаш йисай къоастаянза?

— Московски вIашагIкхетар дунен халкъашта юкъерча вахара йоккха события я. Вай мехкашта юкъера доттагIала гIулакхаш дегIадоаладара кхы цхьаькха этап хилар цох. ГучогIа президента Р. Рейгана Советски Союзах хийттар йоккхача реализма оагIорахьа хувцаденнад. Пайда эца йиш йолаш карараъялийтача таронех аьлча, царех эггара хьалхаръяр аз лоархI стратегически наступательни герзагIа долча договора кулгаш ца яздар, барт баьбац герз дIадаккха кхы цхьайолча проблемай хьакъехьа а.

— ВIашагIкхеталехьа хьалхха СНВ хьакъехьара договор кийчде хIана кхийнадац?

— Нагахьа санна США-х аьлча, цун бахьан да правительстве йоккха бюрократически оппозици хилар. Из йолга а ховш, цецвоал хьо керда барт па барах. ХIаьта а со теш, цу гIулакха укх шера цу тIехь барт бергхиларах а кулгаш яздергхиларах а.

— ХIаьта Рейган СОИ езаш хиларах латтий теш деррига гIулакх?

— Латтац, сона иштта хетац. Президент Р. Рейган СОИ керттера хьаллоацар ва. Бакъда эскаре гIулакх деча дуккхачарна хет из программа практически кхоачашъюлургйоацаш. Со теш тIеххьара решени тIайийчачул тIехьагIа тха эскаре гIулакхе бараш ПРО хьакъехьара Договор хьаллоацаш хургхиларах. Вай юкъара хьашташ кхоачашдара стратегически ракеташкахьара духьале дIаяргья.

— Р. Рейгана аьннад Советски Союзах кхы «зулман импери» хетаргъяц сона. Фу бахьан да иштта уйла хувцаялар?

— Аз из США президента аьннар хьанийцад дикача дагара уйла хиларах тарра. Цо лечкъадац цун керда уйла Советски Союз могаеш М. Горбачевца духхьала ший долча гIулакхаш тIа тIагIолла хьахилар. Советски лидера чIоаггIа везавалийтав ше Р. Рейгана, цо боккха мах бу СССР кардинальни решенеш яра М. Горбачева лаьцача наькъа, из политика конструктивни лерхI, цу тIехь Генеральни секретарь хьаллаца дага ва.

— Бакъда США-рча наха лакхехьа вIашагIа а кхеталехьа хьаллоацар советски перестройка. Американски кулгалхой позицега кхачанзар-теш из?

— ХIаа, президентаи цунна гонахьарчарнеи хоаделар американцаш СССР-цара гIулакхаш тоадалар ловш болга; Советски Союзах «зулам импери» лоархIаш бола нах кIезига беце а. Царна атта дац шоашта хетар хувца. Бакъда лакхехьа вIашагIкхетаро, из массови информаце средствай дикагIболча викалаша дувцаро хийцар царна хетар, йохайир хьалха хинна стереотипаш. Московски вIашагIкхетаро хийцар дуккхача американций СССР-на дола гIулакх.

— Фу де деза вай мехкаша шоашта юкъера моастагIали дегабуамали дIадаккхара?

— Сона ловра вахара еррига сфераш кхы а айхагIа цхьана къахьега деза аьнна белгалдаьккха йолча М. Горбачева предложенена тIехьа Советски Союзи ВIашагIкхийтта Штаташи хилар. Аз сайга кхоачача даькъе хьаллоац цхьана йолча космически программа идея. Сона ловра Марса тIа дахара тахане а цхьана болх дIаболабар юххьанца разработка яь, цул тIехьагIа кема урагIдахийта, юххера а, астронавтий космонавтий группа Марса тIа Iохоае.

Тха конгрессменаш СССР Лакхехьарча Совета депутаташца вIашагIа а кхеташ хинна США-неи СССР-ан юкъе цхьа телетIий оттадаьр ва со. Телевидени геттара йоккхий таронаш йолаш я, цо новкъостал ду бувзамаш дегIадоаладара. Бакъда кхы а дикагIа хургда вай мехкий гражданашта юкъе «дийна» бувзамаш хилча.

(АПН).

Нью-Йорк.

Нохч - ГIАЛГIАИ АССР халкъа поэта Озиев Салмана цIи вай республике дика йовзаш я. Боккха кхаъ хиле тIаьц книжкаш дешараша поэта хIара керда произведени, цун хIара поэтически сборник.

Тахан оаха шоана йовзийт Салмана «Тамаш яр» яха керда поэма. Из хетаьй Сталина культ хиннача шерашка бIарчча халкъаш: нохчий, гIалгIай, балкарцаш, карачаевцаш, калмыкаш, кхыбараш шоаш даим даьхача моттигех доахаш кхыча районашка низагIа дIаухийташ леладаьча гIулакхашта, цу хана наха тIалаьттача Iазапа, даьнна гIалат дIадоаккхаш тIехьагIа вай Коммунистически парте ниисхо юхаметтаоттаяь хилара.

Озиев Салман

ТАМАШ ЯР

1.

Мехка лира тIом тIабера.
Мохк дIалаца моастагI вера,
Боабеш къоаной, истий бераш —
Из цун къизал тамаш яр.

Дерриг халкъаш гIайттар чехка.
Юстар саг висанзар мехка.
Доладелар цIий Iомехка —
Халкъа майрал тамаш яр.

ТIем тIа веннар хеставора,
Массане а цун сийдора,
Цунца наха хьоккхам лора —
ТIемхой сийле тамаш яр.

ТIема дакъа шоаш ца лоацаш,
ТIем тIа дезалхо шоай воацаш,
ТIема гIайгIа кер чу йоацаш
Дезал хилча тамаш яр.

ТIем тIа вийна шоай воI вийца,
Леташ бараш дагалийца,
Фронта шоаш даь гIо а дийца,
Бийшар дезал — тамаш яр.

2.

Iурра-сецца наб-са доадаь,
Бераш, истий меттахь хьоадаь,
Эхь-юхь, гIулакх-эздел доадаь,
Хьийна хоам ма тамаш яр!

Ний хьаеллашехь чубаьлар
Салтий. Дезал корзагIбаьлар.
«Долле чехка, гулле!» — аьлар.
Нах цецбалар тамаш яр.

МаIенах гулбир цхьаннахьа,
Кхаянах, бераш шоаш кхычахьа.
Вакаре цхьа ди цул къахьа
Денадале тамаш яр.

Хьахьийр: «Парте кхел я, — аьнна, —
Шоай мохк бита, мехках даьнна,
Даха деза кхычахь гаьнна». —
Из дог дохош тамаш яр.

Бакъдолчунна тIерабоахар,
«Парте соцам ба ер» — йоахар.
Наха бала бар тIабоагIар. —
Нах ца тешшал тамаш яр.

ХIана? Парти еза йоацаш,
Парте соцам хьал ца лоацаш,
Ше цун кхела раьза воацаш
Цхьа саг хилча тамаш яр.

3.

Цо йоах аьлча, раьза хинна,
ЦIенах, юртах, мехках баьнна,
Болабелар вIаштIехьбаьнна...
Дегай чIоагIал тамаш яр.

Берриг дезал арабаьлча,
ЦIенош, ковнаш доассаделча,
ХIама хозаш, гуш саг хилча,
Хезар, дайнар тамаш яр.

Дезалех шоаш диза хинна,
Кхея тIаена доассаденна,
Матардха латташ санна,
Диса цIенош тамаш яр.

КорзагIдаьнна, церган хьекхош,
Ковнаш декош, юрташ екош,
УвгIаш, бIаргех хий Iолегош,
Хьийза жIалеш тамаш яр.

Детта кхалсаг кIал ца йодаш,
Шоаш дIалахка бер ца додаш,
Доажаде гIокказ ца водаш,
Iийжа доахан тамаш яр.

4.

Бохар доацаш, белхар доацаш,
Кхали маIеи къоастам боацаш,
Шоайла дешца га хьаллоацаш,
Хинна адам тамаш яр.

Цар цIимхарча йовхьамаша,
Доагаш долча цар бIаргаша,
Детталуча цар дегаша
Iовшаш хиннар тамаш яр.

Бакъда, делхаш хьийза бийргаш,
Хиха лийша ховха бIаргаш,
Гlарех къорадийрза лергаш —
БIаргайовнза тамаш яр.

Можамаш кIайенна къоаной...
Бераш мархIа хьийрча ноаной... —
Дега-м фуннагIа ма лоалой! —
Къоаной... Ноаной... — тамаш яр.

Мелла хала из дале а,
Дега Iоткъам цох хуле а,
Саг ца гIорташ духьле е а —
Наьха денал тамаш яр.

Наькъа бIоаххал баьал мара
Кхача боацаш баьхар ара.
Иззал Iоткъам саго лара
Йоккха, йоккха тамаш яр.

ЦIен Iадика ювца кхензар,
Мехках мишта баьлар ханзар,
Шоаш мичахьа буг хьахьензар —
Из хазанза тамаш яр.

Боадонца ше кхотаенна,
БIаргий хиха чоалпаш хинна,
Декъа тIехьа дезал санна,
Йийлха сигле тамаш яр.

ХьоашалгI вахар — фусамдаьшца,
Больницевар — унахошца,
Бувзам боацаш дезалхошца
Мехках баьхар — тамаш яр.

5.

Вагонашка нах тIабеттар.
Къаьстар, висар малав хеттар,
Дезал лехаш, цIогIарч деттар —
Хьийза адам тамаш яр.

Бешка чу уж чкъаьрий санна,
Сов готталла кхотабенна,
ВIашка теIаш хобабенна,
БаьгIа нах ма тамаш яр.

ЙIаьха яр уж эшалонаш.
Шийла яр-кха уж вагонаш.
ВIашка увзаш дегIа гомаш,
Наха лайнар тамаш яр.

Новкъа веннар хьулавора,
Гучаваьлча, арахьора,
Станце нахага дIалора.
Декъза вовра — тамаш яр.

Декъах вIаши кодам бора,
ГIайгIах кортош лестадора,
БIаргех хий Iолегадора —
Дийлха адам тамаш яр.

Хеланега кхача бацар:
Из цIагIара воалош вацар.
Наха из дIакъоасто лацар:
Сийдеш кхоабар — тамаш яр.

ХIара денна гаьна доахаш,
Денна тIехьа бийса йоагIаш,
ДIа ца кхоачаш кIираш доахаш —
Наькъа бIоахал тамаш яр.

6.

Бераш, истий бехке дацар,
Мехках даьхар парти яцар.
Iаьдала цун бахьан хацар.
Iайша бала-м тамаш яр.

Даьхе бахьан тIем тIа леташ,
Човнаш хулаш, цIена лелаш,
МоастагIчунцара чIир лехаш
Бар тха къонгаш — тамаш яр.

Човнех ах-астагIа хинна,
ХIанз цIабаха мукъа бенна,
ЦIабийрзача царна денна
Хинна «совгIат» — тамаш яр:

ЦIагIа хьамсар дезал бацар.
Хиннар фуд-малад а хацар:
Цунах царга хоам баьбацар.
Баьнна бохам тамаш яр.

ЦIенош, ковнаш даьсса латтар,
Хьанга дергда хаца хаттар.
Гуш хинначох дог а даттIар. —
Уйлаш... Уйлаш... — тамаш яр.

Цар хIанз безар дезал лаха,
Уж баххача тIехьа баха.
Из дар массанел халагIа:
Мичаб хацар — тамаш яр.

7.

Парти, Iаьдал ший бе делла,
Шийка везар тIаьн кIал велла,
Халкъа Iоткъам кач а элла,
Цхьа саг вагIар тамаш яр.

Мехка урхаш цун бе йоахкар.
Шийна товча нах дIалоахкар.
Цхьабараштa кIийле оахкар:
ХIалакбора — тамаш яр.

Цунна духьле е йиш яцар.
Цо кIалвеллар «меттахь хьацар».
Духьал аьнна дош а лацар.
Цун низ — йоккха тамаш яр.

«Гештдергдац исторе цунна!» —
Уж кхо дош цох аьнначунна,
ТIема човнех лийшачунна,
Итт шу суд йир — тамаш яр!

8.

Тхо дIакхаьчча бахача наха
Моттиг елар тхона даха,
Доладелар керда вахар —
Цар даь гIулакх тамаш яр.

Хьалхар юхьиг хала хилар.
Моцалла а дуккха белар.
Iазапа кад бизза мелар.
Сиво лайнар тамаш яр.

Iохоаваьча везар вагIа.
Доазув хоададаьдар ваха.
Дезал кхыча юрта бахе,
Го йиш яцар — тамаш яр.

Лоаллах юрта воша велча,
Цига ваха йиш ца хилча,
Дакъа го а тар ца делча —
Балан бокхал тамаш яр.

КIалхарчарна дика гора
Тхогар бала — вошал дора,
Доацчоа — доацар, эшар лора —
Халкъий вошал тамаш яр.

Цигга дахаш шераш даьхар.
Балхаш деча толам баьхар.
Яхье бувлаш хьалхле яьхар —
Халкъа хьинар тамаш яр.

Бакъда, ваь мохк бицлуш бацар,
Цунах къастар дего лацар,
Из мохк мара сина тацар —
Цунцар безам тамаш яр.

9.

ЦIабахийтар дийхар наха,
Ловра шоаш Iобаьча баха,
Балха толам цигга баха —
Цар тийсса са тамаш яр.

Халкъий гIулакх техка даьлар.
Парте нийса ший дош аьлар.
Наха тIера бала баьлар.
Хинна хувцам тамаш яр.

Парти йодац нийса мара
Юстарвоаккх цо ваьннар гара.
Тешаш вар цох тхоха хIара.
Парте йоакхо тамаш яр.

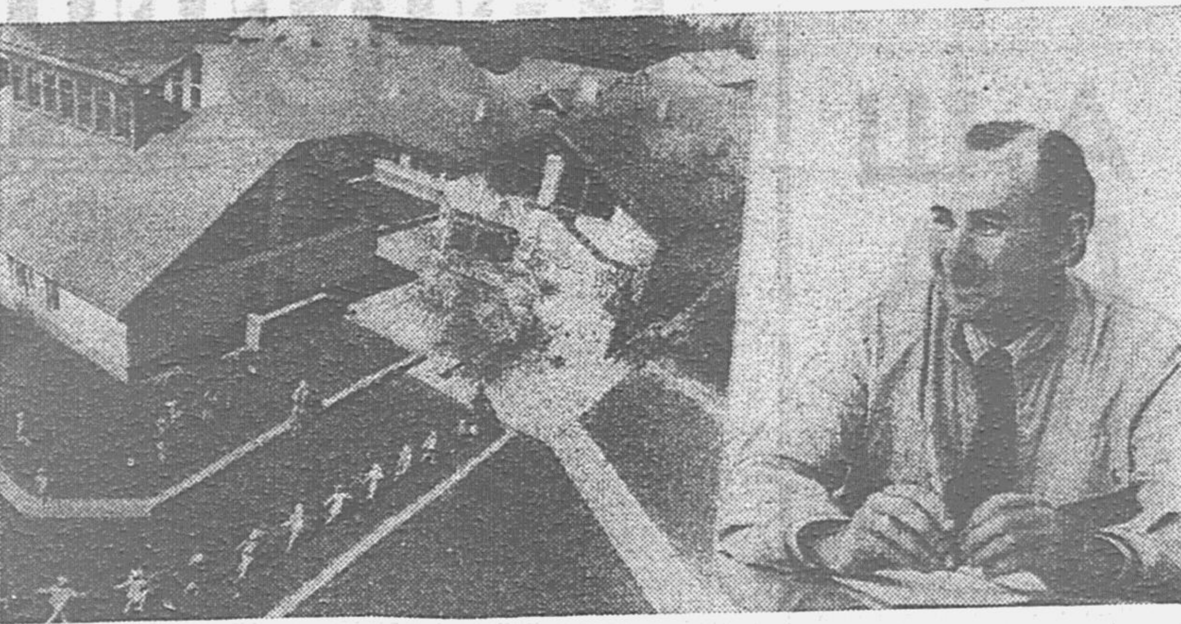
Мукъабаьлар нах цIабаха,
Ваха ловчча моттиг лаха.
Массе гIертар шоай цIенгахьа —
Дегай гIозал тамаш яр.

«Даькъал хийла парти!» — йоахар,
Iаьдала а ловцаш доахар.
Шоайла вIаши кхааш доахар.
ГIадбаха нах тамаш яр.

Сов сихебнна шоаш ца хьовзаш,
Бакъда, керахь дегаш ловзаш,
ДегI дайденна, ког бай бовзаш,
Къонбенна нах тамаш яр.

Нах цIакхаьчча хинна хоамаш,
Къаьнча довнех хинна тоамаш,
Сов гIаддаха дийла лоамаш —
Тамашийна тамаш яр!

ГОРОДЕ САННА ДАХ ТХО

ЛИТОВСКИ ССР. Шяуляйски района «Пирмин» яхача колхозе дукха шераш хьалха денз юртхой вахар хIанзарча хьалашца Iалашдара хьакъехьа болх бу, хIаьта хIанз материальни хьисапе дукха хIама даьд укхаза: боахама центральни усадьбе хьахиннай керда нах бахача цIеной квартираш — уж газаца, йIовхалца, телефонашца, кхыдолча коммунальни гIулакхашца Iалашъяьй. Поселке берий ясли-беш, къахьегама ветеранашта лаьрхIа пансионат, спортивни комплекс, культура Дворец я. Юрт тоаяра хьакъехьа деча балхашка айхха дакъа лоац халкъа депутатий Шяуляйски юрта Совета депутаташа. Ший хана Совета сессе чIоагIъяьяр колхоз социальни дегIакхувлара перспективни план. ХIара шера из вахаре кхоачашъяра «Пирмина» 150—200 эзар сом ахча хьахьежаду. Боахама дукхагIбола керттера специалисташ Совета депутаталла хержаб.

СУРТАШ ТIА: колхоза берий ясли-беш: «Пирмин» яхача колхоза председатель, Еррнгсоюзни колхозхой совета член Алоизас Иоцас.

А. ДИЛИСА,
К. ЯНКАУСКАСА
cурташ.

ТАСС фотохроника.

ГIОЗАЛ ЕНА КАЬХАТ

Цу дийнахьа ший гIадвахар къайла дахьа магацар Галиханов Насрудена. Шоай улицагIа бахача нахага цо дIагойтар воI Сайд-Эми гIулакх деш волча тIема даькъера даьнеи наннеи баркал оалаш командоване дайта письмо. Ши шу дала доаллача юкъа командоване цIерагIа ниссаза белгалваькккхав, аргIа йоацаш отпуск еннай! ХIаьта хIанз, ер каьхат. Мел дукха дIайха дешаш да цу тIа цар виIий цIерагIа.

«...Цу юкъа ше догцIена, аьннар дIаэцаш, дисциплина йола бIухо хилар хьагойтад цо. ТIема техника дика караерзаяьй, вай Даьхен доазув фела лорадеш латт».

Уж дешаш Iодешача хана, сов гIадъяхарах йист хила ца могаш латтар Сайд-Эме нана Совлаш.

«Са кIаьнк, са кIаьнк, — йоахар наьна дего.

«Шун воI лоархIаши сий деши ва командирашеи новкъосташеи.

ЛоархIаш! ХIаьта боккхагIа болча виънена юкъе эггара чIоагIа цох дог лазаш из цхьа заьлза хеташ ма ярий нана-м. Хьажал шо лоархIаши, сий деши!

«Оаха дег тIара баркал оал шоана ишта дика воI оаш хьалкхеварах!»

Сайд-Эме вежарий берригаш а вахаре шоай моттиг корая̆ь, хьаьнала къахьегаш ба. ВоккхагIа вола Шахруди Москвера экономико-статестически институт а яьккха республика финансай Министерстве къахьегаш ва. Балха тIа кулгалхошеи новкъосташеи лоархIаш ва. ШоллагIволча Шарпуде тIехдика дийша йистеьккхар М. Д. Миллионщикова цIерагIа Грозненски мехкдаьтта института гIишлон факультет. КхоалагIа вола Сайпуди — Пятигорскерча медицински института студент. Цхьаькха воI — Сайд-Эми а вар Орджоникидзерча медицински института шоллагIча курсе деша вагIаш.

Пхе воIах — виъ номер цаI йолча школа-интерната высускникаш ба.

Н. БОРИСОВ,
тха штате воаца корр.

Суда залера

УЙЛА ХИЙЦА

Вай вахаре тахан а ниислуш да мехкарий удабар. Наг-нагахьа хьахоз вайна «хьанаьхка йоI йодаяьй» яха тайп-тайпарча юрташкара хоамаш. Уж нийрча, шир-даьнна гIулакхаш леладерашта тахан наха наIалт оал. Вешта, майрра наьха коа саг еха ваха йиш йолча зIамсаго деш хIама дац из. ХIаьта дукха ха я советски паччахьалкхено юридически даькъе кхалсага бокъонаш дIачIоагIъяь, мехкарий удабераш доагIаш дола таIазар белгалдаьккха. Бакъда, закон мел чIоагIа мара ца хиларах, уж телхадеш бола нах болга ховш ма дий.

ДIадахача шера, гурахьа, Юкъерча Ачалкхе бахача М. Полонкоева, Р. Цечоева, А. Акбиева, А. Гарданова тIехьарчоа саг йодае чIоагIо йир цхьан дийнахьа. Цар бIарг тIаэттар цу юрта № 15 школе хьехархо йолча Ф. Костоевана. Шоаш лаьрхIар, кхы гаьна ца доаккхаш, сихха кхоачашде чIоагIо йир кагийча наха.

Октябрь бетта Костоева йодае карагIдоал цар. Милицега «кхачанзар» из дош, шинна оагIоно къаьнача Iаьдалах тоам а баь дужадир. Бакъда, милице цу хана расписка-м язъю йоIо ше раьза йолаш едда хьаенай, аьнна. Дашка кхыча тайпара лоткъам баьб.

Цкъа йоI йодаярах аьттув баьнна беце а, саца дагахиланзар кагирхой. Цхьа кIира даьннача гIолла, хьалха мо, Костоева йодае уйла йолаш арабовл уж. ХIаьта мо школера чуйоагIаш лораю цар из. Бакъда, йодае карагI ца доалаш бус. «Оарц дала!» яхаш цо дийтта цIогIа хазе, ший коара диг бе а делле, араэккх воккха саг Акбиев. Цо кIалхарйоаккх йоI. Цул тIехьагIа мара прокурора цIерагIа заявлени язъяц Костоевас.

Малгобекски халкъа судо бехктокхаме оз йоI йодаяьраш. Укхаза цхьа ший тайпара цецвоаккхаш дола хIама ниислу: Костоевас хьалха даь хинна лоткъамаш хувц, зуламхошкахьа озабезам беш. Бакъда, судо дерригa техкачул тIехьагIа соцам бу, цар массане хьалха даь хинна лоткъамаш бакъдеш.

Фу хиннад хIанз Костоевах? Лаьца воалла Гарданов цIаварга хьежаш ягIа из. Ший лоIамагIа баьккхабац йоIо из гIа. Шинна оагIорахьара боккхийча наха дехараш дарах цар «юхь» яьй цо. Шийна ца везача сага коа яха Iохайнай из. Цу халахетарах яргьяр из хьалха йодаьйча хана цо милице ма барра лоткъам баь баларе, зуламхой бехктокхамга эзабаларе. Цкъа йодайича хIама мичадаьд тхона аьнна, шозлагIа тIакхайдар уж йоIа шоашта дерригa, хьалха мо, чакхдаргда мотташ.

Ховш ма хиллара, хIара даьна, нанна ший бера дикадар марга хилар лац.

ХIаьта Костоевана даьша, гаргарча наха, юкъе лаьттача наха качделлар ираз да? Дог делаш яхаргья из? МаьрцIаьша сий деш леларгья? Дуккхаза хозаргда цун лергашта «тха воI воа ма вирий Iа» яха дешаш.

Мегадац йоIа ший ираз бахьан долаш къовса, ший бокъо хьаяккха. Шийна яьча кхела раьза хинна Iоханай из.

Иштта моттиг нийсъелча хIаравар ший дег чу хьажа мара везац. Шийна ше мегийтаргдоацар кхычунна могаде хIана хьеж цхьавар. Сага бокъонашта когаш тIа хIана бетт? ЦаIаш еций массане бокъонаш...

М. ЧЕРНОРЕЧЕНСКИЙ.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

Хоттам

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 3—8 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 23—28, Грозне 26—28 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка юкъ-юкъе догIа а делхаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 12—17 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

КАГИЙ НАХИ МЕХКАРИЙИ!

№ 22 йолча юкъерча профтехучилища 1988—1989 дешара шера дешархой дIаэц.

Училища автотранспортни предприятешта лаьрхIа квалифицированни специалисташ кийчбу укх специальностех:

1. Автомобилашта ремонт яра вола слесарь, автомобила водитель — дешара ха I шу.
2. Электрогазосварщик, автомобила водитель — дешара ха I шу.
3. Производства тIера а воаккхаш, «ВС» категорех йолча автомобильни средствай водитель — дешара ха 5 бутт.
4. «ВС» категорех йолча автотранспортни средствай водитель — сайрийна 5 бетта деша деза. ДIаэц Советски Эскаре гIулакх даь баьнна цIабаьхкараш.
5. Юртарча электрически станцешта электромонтер, автомобила водитель — дешара ха I шу.

Деша дIанийцараштa 30 сом стипенди лу, общежитеца Iалашбу.

ТIехдика училище яьккхараш мехка ВУЗ-ашка деша хьожабу.

Деша отташ е каьхаташ эш:
1. Паспорт.
2. Дешарах дола документ
3. ЛаьрххIа водителашта йола медицински справка.
4. 3х4 бустам бола ялх сурт.

Занятеш 1988 шера I-ча августе денз дIайолалу.

Училища адрес: 15 молсовхоза Центральни усадьба, СПТУ-22. Цига «Центральни рынкерча» автостанцера рейсови автобусаца ваха веза. Телефон: 5-45-2-21 е 5-45-2-17.

ТЕЛЕВИДЕНИ

23 ИЮНЬ

ЕРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.

8.35 — «Лаьттан дегагIозаленаш». Художественни фильм. 4—5-гIа сереш. Перерыве (9.40) — Кердадараш.

11.15 — Футбол. Европа чемпионат. Ахфинал. ФРГ-ра передача.

15.30, 16.55 — Кердадараш.

15.45 — Челябински студе телевидене программа.

17.00 — «Дакъа лоацараш». XIX Еррнгсоюзни партийни конференце делегатах. Грузе КП Ленчхутски райкома хьалхарча секретарах Э. А. Берндзех.

17.45 — «Тамашийна бел». Мультфильм.

17.55 — «Мирза Фатали Архундов». Документальни фильма премьера.

18.15 — Iилма: теори, эксперимент, практика.

18.45 — Тахан дунен тIа.

19.05 — XIX Еррнгсоюзни партийни конференцега. «Демократега Iомалуш да». Дакъа лоацаш ба философски Iилмай доктор И. И. Антопович, КПСС Краснодарски крайкома шоллагIа секретарь Б. Г. Кибирев.

19.35 — «Лаьттан дегагIозаленаш». Художественни фильм. 5-гIа сери.

21.00 — Ха.

21.40 — Перестройка прожектор.

21.50 — «Дош дех». XIX Еррнгсоюзни партийни конференце делегата, режиссера В. Апостола выступлени.

22.00 — «Эфире музыка». Перерыве (23.00) — Тахан дунеи тIа.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.

8.20 — Маьлха Таджикистана ритмаш.

8.50 — Россен сийлахьа цIераш. «Станиславский». Iилмадовзийтара фильм.

9.20 — Испански мотт. Iомабу 1-гIа шу.

9.50 — «Про Джортдана — великана». Мультфильм.

10.20 — «БIаьстан ди». С. Туликова иллеш.

10.50 — Испански мотт. Iомабу 2-гIа шу.

11.20 — «Суд в Ершовке». Художественни фильм. 2-гIа сери.

12.25, 23.10 — Кердадараш.

12.30 — «Юртара сахьат».

17.50 — Кердадараш (гIалгIай меттала).

17.55 — Киножурнал.

18.05 — XIX Еррнгсоюзни партийни конференце делегат М. Мусаев (нохчий меттала). Телеочерк.

18.15 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.

18.30 — СССР — США лоIамеча латарах сборни командай дунен халкъашта юкъера новкъосташха вIашагIкхетар.

19.40 — КПСС ЦК Тезисаш ювцаш (нохчий меттала).

20.00 — Бийса даькъала хийла шун, бераш! «Йоккхача сага зонтик». Мультфильм.

20.15 — «Массанена а хIаранена а».

20.45 — «Новатор» яхача ДК духовой оркестр.

21.00 — Ха.

21.40 — Перестройка прожектор.

21.50 — Бовзалаш: къона кинематографисташ.

23.15 — Теннис. Уимблдонски турнир. Англера передача.

24 ИЮНЬ

ПIАЬРАСКА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.

8.35 — «Лаьттан дегагIозаленаш». Художественни фильм. 5 — 6-гIа сереш. Перерыве (9.55) — Кердадараш.

15.30, 17.10 — Кердадараш

15.40 — Армянски телевидене программа.

17.15 — ЙоккхагIа йолча классашта литературни викторина. Финальни передача.

18.30 — Тахан дунен тIа.

18.50 — Философски беседаш. «Диалектически уйла ер малав?».

19.50 — «Лаьттан дегагIозаленаш». Художественни фильм. 6-гIа сери.

21.00 — Ха.

21.40 — XIX Еррнгсоюзни партийни конференце делегаташа дувц.

21.50 — Белама гонахьа.

23.15 — «Интерсигнал».

23.45 — «Взгляд».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.

8.20 — «Лаьттан беза болча хана». Я. Евдокимов юкъе а волаш фильм-концерт.

8.50 — Iилма-довзийтара фильмаш.

9.20 — Английски мотт. Iомабу 1-гIа шу.

9.50 — «Изобретателей рационализаторей Денга.» Документальни фильмаш.

10.20 — «Хьасташ».

10.50 — Английски мотт. Iомабу 2-гIа шу.

11.20, 23.50 — Кердадараш.

16.25 — «Эрсий романс». Фильм-концерт.

17.00 — «Кагирхой центр, Мишта хила еза из?».

17.15 — Кердадараш (нохчий меттала).

17.20 — Iилма - довзийтара фильм.

17.40 — «УнахцIено» (нохчий меттала).

18.05 — «Юхь духьала». Художественни фильм. 2-гIа сери.

19.15 — Город Грозне Ди. (6 июне хинна спецвыпуск кердаяккхар).

19.45 — «Республика кхашка». Рейд.

20.00 — Бийса даькъала хийла шун, бераш! «Дахаш-текхаш жIале кIазилг хиннад».

20.15 — «Из шоана дулургда».

20.45 — Эрсий халкъа иллеш дIалоих И. Акчаровас.

21.00 — Ха.

21.40 — XIX Еррнгсоюзни партийни конференце делегаташа дувц.

21.50 — Н. А. Римский-Корсакова цIерагIча Ленинградски Паччахьалкхен консерваторе 120 шу дизара хетадаь концерт.

00.00 — Теннис. Уимблдонски турнир. Англера передача.

РАДИО

23 ИЮНЬ

ЕРА

7.45 — Юха а увзаш дегIа-ахар сихдар.

7.57 — 8.00 — Передачай программа. Хаоттам.

8.15 — Республикански газетий обзор.

8.30 — Передачай программа.

8.33 — Музыка.

8.35 — 9.00 — «Эрсий мотт — вошала а доттагIала а мотт» (нохчий меттала).

11.15 — XIX Еррнгсоюзни партийни конференце делегатех дувц. М. Э. Мусаев (нохчий меттала).

11.30 — «Продукце дикал — предприяте кизга».

11.40 — Реклама.

11.50 — 12.00 — «Ханал хьалха бувлараш» (гIалгIай меттала).

15.15 — 15.30 — «Юртара вахар» (гIалгIай меттала).

17.15 — Передачай программа. Хаоттам.

17.16 — «Нохч-ГIалгIайчен поэзи музыке» яхача циклера передача.

18.00 — Керда хоамаш.

18.30 — Хоамаш.

18.40 — XIX Еррнгсоюзни партийни конференцена йола КПСС ЦК Тезисаш ювцаш я (гIалгIай меттала).

18.55 — 19.00 — Реклама.

24 ИЮНЬ

ПIАЬРАСКА

7.45 — 8.00 — «Юртара Iуйренаш». Хаоттам.

8.15 — Республикански газетий обзор.

8.30 — Передачай программа.

8.35 — Реклама.

8.40 — 9.00 — «Вахара хьисап — советски» (нохчий меттала).

11.15 — 12.00 — «Керда цIераш» яхача циклера передача (нохчий меттала).

15.15 — 15.30 — «Аз чIоагIа лоархI сай коллектив». Очерк (гIалгIай меттала).

17.15 — Передачай программа. Хаоттам.

17.16 — «Юртара вахар» (гIалгIай меттала).

17.31 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).

17.46 — ДоттагIлен концерт.

18.00 — Керда хоамаш.

18.90 — Хоамаш.

18.40 — 19.00 — «Анонс».

ШКОЛАНА ЛАЬРХIА ТОВАРАШ

Дерригa школьно - письменни товараш, счетни палочкашкара денз готовальнега кхаччалца, дохк вай городе тикашка.

ЦхьоалагIа сентябрь хьатIакхача ши бутт гаргга ха йиссайоле а, цу хIамай хIанзле а йоакхо йир дикагIа да. ХIанз аьхки уж эцаш кIезигагIа ха йов, дешара шу гаргга кхаьчача хана йоаечул.

Тайп-тайпара школьно-письменни хIамаш, портфелаш, ранецаш, тетрадаш, школьни а пионерски а гIирс, кога гIирс — кIаьнкашта а йиIигашта а, школьни тIоалгаш эца йиш я укх тикашкара:

Цар адресаш: № 2 йола «Заря» — Заветы Ильича 22. № 18 йола «Березка» — Заветы Ильича 183. № 35 йола «Ландыш» — Ленина пр. 106. № 28 йола «Рассвет» — Ленина пр. 207. № 41 йола «Мелодия» — Победа пр. 10. № 55 йола «Малыш» — Победа пр. 38. № 67 йола «Канцтовары» — Дьякова 21. № 58 йола «Восток» — Леонова 3. № 79 йола «Юбилейный» — Тухачевского 1.

«Промтовары» объедиени.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный. Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-53-12, 2-54-04; промышленностеи транспортеи — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907 г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-53-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи ереи, шоаттеи деношка

СФ00155. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2126.